БҮРҮ ЧУРТТАРНЫҢ ПРОЛЕТАРИИЛЕРИ, КАТЫЖЫҢАР!

ШЫН

ВКП(б) ТЫВА ОБКОМУНУҢ, КЫЗЫЛ ХООРАЙ КОМИТЕДИНИҢ БОЛГАШ АЖЫЛЧЫ ЧОННАРНЫҢ ДЕПУТАТТАРЫНЫҢ ОБЛАСТЬ СОВЕДИНИҢ ОРГАНЫ

1925 чылда үндезилетинген

1951 октябрь 31 СРЕДА № 215 (2389)

ӨРТЭЭ 20 КӨП.

Эр, херээжен колхозчулар! Колхозтарның ниитилештирген ажылагыйының улам-на быжыглаашкыны болгаш бүгү тала-биле хөгжүлдези дээш демисежиңер! Колхозчу амыдыралдың кол хоойлузу—Көдээ ажылагый артелиниң Уставын ыдыктыы-биле сагыңар!

(Октябрьниң социалистиг Улуг революциязының 34 чыл оюнга ВКП(б) ТК-ның Кыйгырыгларындан).

Күш-культура спорт ажылының удуртулгазын экижидер

Бистиң кайгамчыктыг Төрээн чурттувуста күш-культура болгаш спорт болза, ажылчы чонну коммунистиг ёзуга кижизидериниң, оларның кадыкшылдыг байдалын экижидериниң болгаш совет улусту чогаадыкчы күш-ажылга,социалистиг Ада-чуртун камгалаарынга белеткээриниң чугула чепсээ болуп турар. Эш Сталинның айытканы ышкаш, **«кадык шыырак, амыдыралы өөрүшкүлүг болгаш Совет чурттуң күчү-шыдалын чогуур бедикке чедир көдүрүп, дайзыннарның халдаашкынындан ону амы-боду-биле камгалап шыдаар, ажылчыннарның шак ындыг ёзулуг салгакчыларын доруктурар»** чорукту хандырып турар бүгү байдалдар бистиң чуртта тургустунган.

Совет күш-культура, спорт шимчээшкининиң мурнунда салдынып турар кол сорулгалар партия болгаш чазактың мооң мурнунда үндүрүп тургулаан шиитпирлеринге тодаргай айытынып келген. Анаа үндезилетингеш, Совет Эвилелиниң бүгү-ле булуңнарынга күш-культураның шимчээшкини деңнелге чогу-биле калбарып, эки-тура спорт ниитилелдериниң хүрээлеги улам өзүп, олар хоорай, көдээниң бүгү аныяк өскенин боттарынче массалыы-биле сырый катыштырып турар.

Совет күш-культура, спорттуң бир онзагай шынарлыы ооң массалыында. Бисте күш-культура шимчээшкининиң массалыг чоруу дээш демисел совет спортчуларның күш-культуржу мергежилиниң соксаал чок бедиишкини-биле тудуш холбаалыг. Чүгле бо чылын безин биске 200 ажыг бүгү-эвилел рекордтары чеҗип алдынган болгаш бүгү делегейге он сес удааның тергиидели чаалап алдынган. Ылаңгыя бо чылдың күзүнүнде Берлинге болган делегей аныяктарының фестивалинге совет спортчулар он үш шылгарангай тиилелгелерни чеҗип шыдаан.

Ынчаарга, бистиң аныяк облазыыска күш-культура, спорт ажылы сөөлгү үеде база-ла элээн калбарыышкынны чеҗип ап, аңаа партия, советтиң удуртулгазы мурнукузунга бодааргa, чүгээр экижип келчидар. Чаа организастап тургускулаан тус-тус спорт ниитилелдериниң хүрээлеңи калбарып, аныяк өскенни боттарынче хаара тудуп эгелеп турар. Ам области ол ниитилелдерниң муң ажыг кежигүннүг 200 чыгам организациялары бар.

Эки-тураның спорт ниитилелдери-биле чергелештир, спорттуң янзы-бүрү массалыг хевирлери, ылаңгыя бут-бөмбүү, баскетбол, шахмат, гимнастика дээн ышкаш, мооң мурнунда области кончуг кызыы хемчээл-биле сайзырап турган көргүзүглер сөөлгү үеде элээн дүрген темпи-биле нептереп, оларга аныяк өскениң хандыкшылы кидин-не өзүп олурар. Ол дугайын бо чайын Кызылга организастап эртирген алды дугаар область спортакиадазы тодаргай көргүскен. Чүгле бут-бөмбүүнүң талазы-биле безин алырга, Чаа-Хөлдүң Кара-Суг, Таңдының Бай-Хаак, Улуг-Хемниң Шагаан-Арыг командалары боттарының чаңгыс-эптиин, белеткелиниң багай эвезин болгаш моон соңгаар быжыг коллективтер болуп шыдаарын бут-бөмбүүнүң область маргылдаазынга көргүскеннер.

Ол ышкаш, бо чылдың июльде Абаканга болган дөрт хоорайларның спорт маргылдаазынга областың эң дээре спортчулары барып киришкеш, эки түннелдерни көргүзүп, спорттуң үш үүл кол хевирлериниң талазы-биле бирги чергени эжелеп шыдааннар.

Ындыг болза-даа, партия райкомнарының, хооркомунуң, база ВЛКСМ обкомунуң, ооң тус-тус райкомнарының болгаш ажылчы чоннар депутаттарының чер-чер Советтериниң талазындан массаны кижизидериниң база бир чугула чепсээ — күш-культура, спорт ажылынга боттуг удуртулганы хандырбайн, практиктиг дузаламчыны көргүспейн, ону анаа-ла ала-чаягаарлаашкынныг байдалче салып кииргени-биле, ук ажылдың амгы деңнели ВКП(б) ТК-ның салып турар негелделерин ыракта-ла харыылап шыдавайн турар. Областың күш-культура, спорт шимчээшкининде ёзулуг массалыг характер барык-ла чок. Тургускулаан эки-тура спорт ниитилелдериниң хүрээлени ам-даа кызыы, оларның кудуку организацияларының организастыг байдалы кошкак, күш-культура, спорт херээн сайзырадырынга эргежок чугула материалдыг суур тургустунмаан.

Ажылчы чоннуң массалыг организациязы—профэвилелдери, ылаңгыя оларның область чөвүлели, тус-тус обкомнары болгаш райкомнары күш-культура, спорт херээниң удуртулгазындан шуут-ла дашкаарлаан.

ВКП(б)-ниң Барыын-Хемчик, Бай-Тайга, Мөңгүн-Тайга, Тес-Хем, Эрзин, Тожу, Тере-Хөл райкомнары спорт ажылын чүгле удуртпайн турар чүве эвес, харын мырыңай сонуургавайн турары-биле, ол ажыл ук районнарга аныяк өскен оолдар, кыстар хөй, сонуургалы улуг-даа болза, ук ажыл шуут-ла чорувайн келгенин шыңгыы демдеглезе чогуур.

Хоорай, көдээниң бүгү ажыл-ишчилерин, ылаңгыя бистиң аныяктарывысты коммунистиг ёзуга, совет патриотизмге кижизидериниң база бир чугула чепсээ—күш-культура, спорт херээн шак ынчаар хоомай көрүп болбас.

Мынчангаш, ВКП(б)-ниң бүгү-ле райкомнары, хооркому, ВЛКСМ-ниң обкому, хооркому, тус-тус райкомнары, профэвилелдери, партия, комсомолдуң эге организациялары, ажылчы чоннар депутаттарының район, хоорай, суур (суму) Советтери болгаш бүгү хөй-ниити күш-культура спорт ажылын боттарының чиңгине херээ кылдыр көрүп, ооң боттуг удуртулгазын холга быжыы-биле алыр ужурлуг. Аңаа хамаарыштыр кол кичээнгейни эки-тура спорт ниитилелдериниң организастыг байдалын быжыглаарынче, оларның хүрээлениңге ажылчы чонну, хамыктын мурнунда аныяк өскенни калбаа-биле хаара тутпушаан, кудуку организацияларны чер болганынга тургускулаарынче, күш-культура, спорттуң массалыг чоруун калбартырынче угландыр салыр херек.

Спортчуларның мергежилин соксаал чок өстүрер, спорт ажылын удуртурунуң инструкторларын, активтерин белеткеп үндүрер сорулгабиле, күш-культура, спорттуң кол хевирлериниң талазы-биле секцияларны чер-черге тургускулааш, шыырак спортчуларны оларга быжыглавышаан, оларның ажылын доктаамал байдалга тургузар.

Күш-культура, спорт шимчээшкинин калбартырының база бир эптиг үези—кышкы сезон чоокшулап олурар. Аңаа уткуштур бүгү-ле белеткел ажылдарын амдыгааштан эгелеп, спорт херекселдерин хөйү-биле тыптынып, оларны садыг четкилериң дамчыштыр чер болганынга калбаа-биле садыглаарын организастаар херек. Хөй-ниитиниң идепкейлиг киржилгези-биле массалыг воскресниктерни организастап тургаш, спорт шөлдерин кышкы байдалга таарыштыр дерип, ылаңгыя кылымал болгаш чаягаар бүдүштүг каток шөлдерин болдунар шаа-биле ажыткылаар.

Үстүнде хемчегларни боттандырары-биле чергелештир, күш-культура, спорттуң кадык камгалалынга ажыкдузазының, база мурнакчы совет спорттуң кайгамчыктыг чедиишкиннериниң дугайында ажылчы чоннуң ортузунга лекция, илеткелдерниң номчулгаларын база организастаар херек. Ол ышкаш, көдээниң күш-культура, спорт удуртукчуларынга дузаламчы кылдыр, спорт херээн удуртурунуң, ооң тус-тус дүрүмнериниң талазы-биле чедингир консультацияларны парлалга дамчыштыр чырыдарын күш-культура, спорт херээниң область комитеди чеҗип алыр ужурлуг.

Машина тудуунуң мурнакчылары

КРАМОТОРСК. Крамоторскиниң бүдүрүлгелеринде стахановчулар октябрь мурнунуң чарыжының талазы-биле чаа-чаа чедиишкиннерни чеҗип ап турарлар.

Ийиги механика цехиниң эң дээре чонукчуларының бирээзи Иван Швид болза, үш чыл онаалгазының күүселдезин доозупкан.

Чыл эгезинден тура Крамоторск бүдүрүлгелеринге үш муң ажыг ажылчыннар ийи-ийи чыл нормаларын күүсеткеннер. Орджоникидзе аттыг машина тургузуушкун заводтуң алдарлыг хоюглакчызы Павел Левшунов эң бедик бүдүрүкчүлүг чорукту чеҗип алган. Павел Левшунов 9 айлар дургузунда дөртен айларның онаалгазын дооскан.

(СЭТА).

ХҮНДҮЛЕЛ САМБЫРАЗЫ

Областың улус өөредилге килдизиниң киирип келгенин ёзугаар, мооң адаанда культармейжилерни областың Хүндүлүг самбыразынга киирген.

Мөңгүн-Тайга районнуң Мөген-Бүрен сумузунда Аспаты деп черге бижикти биче билир 16,бижик билбес 2 кижини бижикке өөреткен, **Иргит Тимурович Бөрзек-оолду.**

Мөңгүн-Тайга районнуң Каргы сумузунда Узун-Хем деп черге бижик билбес 6, бижикти биче билир 11 кижини бижикке өөреткен, **Салчак Шожаловна Арыяаны.**

Мөңгүн-Тайга районнуң Үстүү Мөген-Бүрен деп черге бижик билбес 9, бижикти биче билир 9 кижини бижикке өөреткен, **Иргит Ламаевна Чынзыыны.**

Кызыл районнуң «Совет Тыва» колхозтуң бижик билбес болгаш бижикти биче билир 27 колхозчуларны бижикке өөреткен **Хертек Сотпаны.**

Кызыл районнуң «ТАРН XII Улуг хурал» колхозтуң 18 бижик билбес, 12 биче бижиктиг колхозчуларын бижикке өөреткен **Хертек Опеен Арапчаны.**

Улуг-Хем районнуң Киров аттыг колхозтуң 22 бижик билбес, 8 биче бижиктиг колхозчуларын бижикке өөреткен, **Калгажык Шактаржыкты.**

Улуг-Хем районнуң «Искра» көдээ ажыл-агый артелиниң 20 бижик билбес, 15 биче бижиктиг колхозчуларын бижикке өөреткен **Т. Ч. Биченданы.**

Улуг-Хем районнуң Калинин аттыг көдээ ажыл-агый артелиниң 22 бижик билбес, 19 биче бижиктиг колхозчуларын бижикке өөреткен, сес дугаар класстың өөреникчизи, комсомолчу **Т. Биче-оолду.**

Тес-Хем районнуң Чыргаланды сумузунда 18 бижик билбес болгаш бижикти биче билирлерни бижикке өөреткен, Самагалдай чеди чыл школазының чеди дугаар класының өөреникчизи **Соян Вераны.**

Чаа-Хөл районнуң Ак-Туруг сумузунда бижик билбес болгаш бижикти биче билир 27 чурттакчыларны бижикке өөреткен, Ак-Туруг эге школазының эргелекчизи **Василий Анаевич Өлчейни.**

Улуг Октябрьниң 34 чыл оюнга чедиишкинниг ужуражыр

Улуг байырлалга алдар кылдыр

(СЭТА ның корреспондентилеринден)

Октябрьниң социалистиг Улуг революциязының 34 чыл оюнга алдар болдуруп чаржып турар, үлетпүр болгаш транспорттуң бүдүрүлге черлериниң коллективтери чаа-чаа күш-ажылчы чедиишкиннериниң дугайында рапорттарны берип турарлар.

Горная Шорияның (Кемерово область) демир рудниктериниң дагжылары чедиишкинниг ажылдап турарлар. Демир-даш рудниктиң коллективи он айлар программазын доозупкан. Продукцияның бот-өртээн 9 айлар дургузунда чиигедип келгининден камналганын 400 муң чыгыы рубли алдынган.

Талды-Курган область Такелийский рудниктиң ажылдакчылары пландан дашкаар чүс-чүс тонна продукцияны берип турарлар. Ында ийиги дагжы бүрүзү чыл онаалгазының күүселдезин доозупкан.

Новосибирскиниң металлургия заводунуң коллективи октябрьде хонук графигин хүн-бүрүде ажыр күүседип турар. 23 хүннер дургузунда пландан дашкаар чүс-чүс тонна металл бердинген. Ол металлды коммунизмниң улуг тудугларының чагыгларын күүседип турар бүдүрүлге черлеринче чоруткулаан. Продукцияның бот-өртээн чиигеткен. Эөлчег нормаларын күүсетпейн турар чаңгыс-даа ажылчын кылыкчы бүдүрүлгеде чок.

Магнитогорскиниң металлургия комбинадының чеди дугаар суугузунуң кан эзилдирикчилери Гавир, Ефимов, Макаров олар эрткен чылдың эң тергин көргүзүглериндеңдаа ажа бергеннер. Эзилдиригниң үргүлчүлээр үезин стахановчулар 30 минутага кызырган, суугунуң от салыр черинин квадрат метр бүрүзүнден уштур каңны чартык тонна чедир улгатырганнар.

Харьковта «Красная нить» деп фабриканың аргыкчы болгаш ээрикчи цехтери он айлар программазын хуусаа бетинде күүсеткеннер. Пландан дашкаар 62 муң метр ажыг сукно ажылдатынган. 700 пөс-таавычы-аргыкчылар болгаш өске-даа ажылчыннар операция бүрүзүнүн бот-өртээн чиигедир дээш кызымаккай демисежип турарлар. Оларның хуу саннарында ам 100 муң хире рубль санатынып турар. Чыл эгезинден бээр камнап алдынган чигэттен 25 муң метр ажыг сукнону белеткээн.

Златоустовскиде электродепонуң улуг машинизи С. Полоскин бодунуң локомотивинге ийи чылдар дургузунда 200 муң километр черни септелге чокка эрткен. Нормазын барык 60 муң километр ажырган Эш Полоскин болгаш ооң кады ажылдап турар эштери Н. Чижов, А. Владимиров олар элээн каш чүс аар деңзилиг поездилерни чорудуп тургулаан болгаш пландан дашкаар дыка хөй санныг чүктерни дажыглагылааннар.

(СЭТА).

Улус судтарының соңгулдаларының талазы-биле соңгулда округтарының болгаш соңгутурар ужурлуг улус төлөөлериниң санының дугайында

Тыва автономнуг областың ажылчы чоннар депутаттарының область Совединиң күүсекчи комитединиң ШИИТПИРИ

«РСФСР-ниң улус судтарының соңгулдаларының дугайында Дүрүмнүң» 14 болгаш 15 чүүлдерин барымдалааш ажылчы чоннарның депутаттарының область Совединиң күүсекчи комитединиң **шиитпирлээни болза:**

1. Улус судтарының соңгулдаларының талазы-биле Тыва Автономнуг обласка мооң адаанда соңгулда округтарын тургузар:

Бир дугаар участканың улус судунуң соңгулдаларының талазы-биле **Кызыл** хоорайның (чөөн) соңгулда округу, составында: пионер лагерин киирбишаан хоорайның Улуг-Хемниң солагай талазында турар бүгү чөөн талакы кезээн, Улуг-Хемден эгелээш, хоорайның мурнукку чүкче төнчүзүнге чедир база Октябрьская кудумчунуң деҗ эвес санныг талазынга чедир хамаарыштырар. Округтуң төвү Кызыл хоорай, хоорай Совединиң бажыңы.

Ийи дугаар участканың улус судунуң соңгулдаларының талазы-биле **Кызыл** хоорайның (барыын) соңгулда округу, составында, Октябрьская кудумчунуң деҗ санныг талазындан эгелээш база Улуг-Хемден эгелээш хоорайның мурнукку чүкте төнчүзүнге чедир хоорайның бүгү барыын талазы, ооң иштинде колхоз базаарының шөлү, хоорайның Улуг-Хемниң оң талазында кезээн, база ол ышкаш Заозерная болгаш Каменная кудумчуларны хамаарыштырар. Округтуң төвү Кызыл хоорай, хоорай Совединиң бажыңы.

Бай-Тайга—соңгулда округу, составында районнуң бүгү девискээри. Округтуң төвү Тээли суур.

Барыын-Хемчик—соңгулда округу, составында районнуң бүгү девискээри. Округтуң төвү Кызыл-Мажалык суур.

Чөөн-Хемчик—соңгулда округу, составында, районнуң бүгү девискээри. Округтуң төвү Чадаана хоорай.

Каа-Хем—соңгулда округу, составында районнуң бүгү девискээри. Округтуң төвү Сарыг-Сеп суур.

Кызылдың көдээ—соңгулда округу, составында районнуң бүгү девискээри. Округтуң төвү Кызыл-хоорай, район күүскомунуң бажыңы.

Мөңгүн-Тайга—соңгулда округу,составында районнуң бүгү девискээри. Округтуң төвү Мугур-Аксы суур.

Өвүр—соңгулда округу, составында районнуң бүгү девискээри. Округтуң төвү Хандагайты суур.

Бии-Хем—соңгулда округу, составында районнуң бүгү девискээри. Округтуң төвү Туран хоорай.

Сүт-Хөл—соңгулда округу, составында районнуң бүгү девискээри. Округтуң төвү Суг-Аксы суур.

Таңды—соңгулда округу, составында районнуң бүгү девискээри. Округтуң төвү Бай-Хаак суур.

Тере-Хөл—соңгулда округу, составында районнуң бүгү девискээри. Округтуң төвү Чыргаланды суур.

Тес-Хем—соңгулда округу, составында районнуң бүгү девискээри. Округтуң төвү Самагалдай суур.

Тожу—соңгулда округу, составында районнуң бүгү девискээри. Округтуң төвү Тоора-Хем суур.

Улуг- Хем—соңгулда округу, составында районнуң бүгү девискээри. Округтуң төвү Шагаан-Арыг хоорай.

Чаа-Хөл—соңгулда округу, составында районнуң бүгү девискээри. Округтуң төвү Чаа-Хөл суур.

Эрзин—соңгулда округу, составында районнуң бүгү девискээри, округтуң төвү Сарыг-Булуң суур.

2. Соңгулда округтарының талазы-биле улус судтарынга соңгуттурар ужурлуг улус төлөөлериниң мооң адаанда санын доктаадыр:

Кызыл Хоорайның (чөөн)—75 кижи, Кызыл хоорайның (барыын)—75 кижи, Бай-Тайга—50 кижи, Барыын-Хемчик—75 кижи, Чөөн-Хемчик—75 кижи, Каа-Хем—75 кижи, Кызыл көдээ—60 кижи, Мөңгүн—Тайга—50 кижи, Өвүр—50 кижи, Бии-хем—60 кижи, Сүт-Хөл—75 кижи, Таңды—70 кижи, Тере-Хөл—50 кижи, Тес-Хем—60 кижи, Тожу—50 кижи, Улуг-Хем—75 кижи, Чаа-Хөл—75 кижи, Эрзин—50 кижи.

3. Бо шиитпирни бо чылдын октябрь 31-де солуннарга парлаарын «Тувинская Правда» солуунуң редактору эш Корольчукка болгаш «Шын» солуунуң редактору эш Толгар-оол оларга дагзыр.

Тыва Автономнуг областың ажылчы чоннарының депутаттарының область Совединиң күүсекчи комитединиң даргазы А. ЧИМБА.

Тыва Автономнуг областың ажылчы чоннарының депутаттарының область Совединиң күүсекчи комитединиң секретари.

М. ПАХОМОВ.

Күш-ажылчы белектер

Октябрьниң социалистиг Улуг революциязының 34 чыл болур байырлалынга күш-ажылдың бедик түннелдери-биле белектиг ужуражыр дээш, ыяш заводунуң коллективи социалистиг бот-хүлээлгелерни ап, стахановчу ээлчегже кирген. Ынчаарга алган хүлээлгелерин долдур болгаш ажыр күүседири-биле бүдүрүлгениң шагын шыңгыы барымдаалавышаан, бүдүрүкчү күштүң темпизин улгатырып, күш-ажылчы бедик көдүрлүүшкүнде ажылдап турар.

Ол ажылдарның түннелинде ыяш дилер хирээ тургузукчузу коммунист С. Тамбил хүн-бүрүнүң нормазын 180—200 хуу чедир күүседип тургаш ийи айларның планын октябрьнин баштайгы чартыында-ла ажыр күүсетпишаан, дараазының айында план күүселдези дээш хап кирипкен. Деңзи мастеринде ажылдап турар хоочун стахановчу эш В. Федорчук хүн-бүрүнүң чижек нормаларын үргүлчү 160—200 хуу чедир күүседип тургаш, 1951 чылда кылза чогуур планын ийи ай бурунгаар доозуп турар. Ол ышкаш станокчу комсомолчу кыс эш А. Кандаурова, база бүдүрүлгениң хоочун стахановчузу бызаңчы эш Ф. Носиков олар октябрь айның планнарын ол айның баштайгы чартыында-ла ажыр күүседип, бистиң күчүлүг Төрээн чуртувустун төрүтүнген хүнү болур Октябрьниң Улуг байырлалынга күш-ажылчы белектерни көргүзүп турарлар.

Бедик көдүрлүүшкүн-биле

Областың чурт үлетпүрүнүң Кызылда аъш-чем комбинадының ажылчын, албан хаакчыттары бүгү совет улус-биле кады Октябрьниң Улуг байырлалынга күш-ажылдың чаа-чаа чедиишкиннери-биле ужуражыр дээш олар база-ла стахановчу ээлчегниң социалистиг чарыжынга кирип, кижи бүрүзү күш-ажылдың бедиткен бот-хүлээлгелерин алганнар.

Совет кижилер чүү-ле күзеп, бодунга чүү-ле хүлээнип алган болдур, ол ыяавыла күүсетинген турар чаңчыл-дыр. Чүге дээрге, бисти эш Сталин удуртуп турар—деп, аъш-чем комбинадының мурнакчы ажылчыннары ынчаар чугаалажып турар. Шынап-ла аъш-чем комбинадының ажылчыннары болгаш мастерлери, оларның тускай эртемниг ажылдакчылары алган хүлээлгелерин долдур болгаш ажыр күүседир дээш, күш-ажылдың бүдүрүкчүлүг темпизин элээн эки бедиткеннер.

Ол ажылдарның чаагай түннелинде аъш-чем комбинадының хлеб быжырар бригадазында бригадир эш А. Петрова октябрьниң баштайгы бир дугаар чартыында бүдүн айның нормазын ажыр күүсеткеш, дараазында айның планын күүседип кирипкен. База белен чем цехинин бригадири Т. Фомина хүн-бүрүнүн үлүг нормазын үргүлчү 110—150 хуу чедир күүседип турар. Ынчаарга, пива кылыр цехтиң мастери хоочун стахановчу М. Изместьева хүн-бүрүнүн нормаларын 150—200 хуу чедир күүседип келгенинин түннелинде октябрьниң бир дугаар чартыында бүдүн чартык айның нормазын ажыр күүсеткен.

Үстүнде ады үнген стахановчулар ышкаш шак ындыг мурнакчы кижилер хүн-бүрү төрүтүнүп, улуг байырлалга күш-ажылчы алдар-биле ужуражыр дээш аъш-чем комбинадының коллективи күш-ажылдың бедик көдүрлүүшкүнүнде ажылдап турарлар.

Тууйбучулар байырлал мурнунуң социалистиг чарыжында

Кызылдың тууйбу заводунуң инженер-техниктиг ажылдакчылары болгаш ажылчын, албан хаакчыттары 5аза-ла Октябрь байырлалынга күш-ажылчы алдар болдуруп, социалистиг чарыштың бедиткен бот-хүлээлгелерин алганнар.

Ол хүлээлгелерин хуусаа бетинде ажыр күүседир дээш, тууйбу заводунуң ажылчын, албан хаакчыттары 5аза-ла Октябрь байырлалынга күш-ажылчы алдар болдуруп, социалистиг чарыштың бедиткен бот-хүлээлгелерин алганнар.

Чүл дизе, тууйбу хептээр черде ажылдап турар стахановчу эш Г. Предарчух күш-ажылдың бүдүрүкчү күжүн бедидип, бүдүрүлгениң шагын чөп ажыглап турганы-биле хүн-бүрүнүн чижек нормазын үргүлчү 180—220 хуу чедир күүседип тургаш, 2 айның нормазын чаңгыс айның иштинде ажыр күүседип каапкаш, келир айның планын күүседип кирипкен. Ол ышкаш, Куулар Амыр октябрьниң бир дугаар чартыында бүдүн чартык айның нормазын ажыр күүсеткеш, дараазында айның планынче хап кирипкен. Комсомолчу кыс Зоя Магеря болгаш өскедаа күш-ажылдың мурнакчы кижилери тууйбу заводунда хүн-бүрү тыптып, Октябрьниң Улуг байырлалынга күш-ажылдың бедик көдүрлүүшкүнү-биле ужуражырының кайгамчыктыг түннелдерин илередип турар

ПОЛИТШКОЛАНЫҢ ПРОПАГАНДИЗИНГЕ ДУЗАЛАМЧЫ

ССРЭ-ге социалистиг ниитилелдиң тургустунганы

«ССРЭ-ге социалистиг ниитилелдиң тургустунганы» деп тема болза, хамааты дайын тиилелгелиг доозулган соонда, совет улус Ленин—СталинныҢ партиязыныҢ удуртулгазы-биле чорааш, улус ажыл-агыйын катап тургускан, чурттуҢ социалистиг индустриализациязын болгаш көдээ ажыл-агыйныҢ коллективизациязын боттандырган, социалистиг ниитилелди төөгүге бир-ле дугаар тургускан үени хаара тудуп турар.

Бо теманы өөренип тургаш, дыннакчылар болза, совет ниитилелдиҢ удуртукчу болгаш башкарыкчы күжү—коммунистиг партияныҢ мерген политиказыныҢ түүнелинде, маадырлыг совет улус бистиҢ чуртувусту күчүлүг социалисчи индустриалыг, колхозчу күрүне кылдыр хуулдурган дээр дугайында тодаргай билиҢни алыр ужурлуг.

СоциализмниҢ тиилелгези дээш бистиҢ Төрээн чуртувустуҢ ажылчы чоннарыныҢ маадырлыг демиселиниҢ дугайында пропагандистиҢ чугаазы болза, чаяакчы совет патриотизмге кижилерни кижизидиринге идиг бээр, алдарлыг большевик партия, бистиҢ улус социалистиг Төрээн чурт дээш, совет улусту ленинчи орук-биле, коммунизмче эппар чыдар, бүгү делегейниҢ ажылчы чонунуҢ улуг баштыҢчызы болгаш башкызы эш Сталинны дээш хоойлу өзугаар чоргаарланыр сагыш бодалга дыннакчыларны улам-на орук киирип, бедик көдүрер.

«ССРЭ-ге социалистиг ниитилелдиҢ тургустунганы» деп теманы өөрениринге өөредилге планында 10 шактарны берип турар. Ол шактарны мынчаар хуваза чогуур:

1. Улус ажыл-агыйының катап тургустунганы 2 шак.
2. ССРЭ-ниҢ социалистиг индустриалицазиязы 2 шак.
3. Көдээ ажыл-агыйныҢ коллективизациязы 2 шак.
4. ССРЭ-ге социализмниҢ тиилелгези 4 шак.

* * *

Эрткен теманыҢ талазы-биле түүнел беседаныҢ соонда, пропагандист «Улус ажыл-агыйныҢ катап тургустунганы» деп чаа теманыҢ бирги бөлүүнүҢ талазы-биле чугааны эгелээр. Хамааты дайын дооступ турар өйде үлетпүрүҢ, транспорттуҢ болгаш көдээ ажыл-агыйныҢ байдалыныҢ дугайында характерлеканы пропагандист бээр. Ынчаарда чурт болза, ажыл-агый үрелиишкининиҢ кызамдаашкыннарынга турган, ол чорук ажылчы чоннуҢ материалдыг байдалынга аар саҢлдарны чедирген.

«ЧурттуҢ ажыл-агый амыдыралыныҢ чаа үе-байдалынга таарыштыр, бүгү айтырыгларныҢ талазы-биле партияныҢ чаа шугумун ажылдап кылыр дугайында айтырыг партияныҢ мурнунга туруп келген» — деп ВКП(б) төөгүзүүнүҢ допчу курзунда чугаалап турар.

Ол шугумну ажылдап кылырынче партия шилчип кирген.

Шериг коммунизмниҢ политиказындан чаа эконом политиказынче ленинчи-сталинчы шылгарангай эргилдениҢ төөгүлүг ужур-дузазын пропагандист тайылбырлаар, продуктунуҢ артыкшылыын шуут хавырып ап турганындан продукту үндүрүүнче шилчиир дугайында шиитпирни хүлээп алган, партияныҢ X съездиниҢ төөгүлүг ужур-дузазын чугаалаар. Чаа эконом политиказынче шилчилге болза, пролетариаттыҢ аҢгы дайзыннары — капиталистерниҢ, садыгжыларныҢ, кулактарныҢ болгаш троскийжилер база бухаринчилериниҢ үүрү-биле партияныҢ иштинге агентураларны организастаан чидиг демиселдиҢ үезинде болдунган.

Шериг коммунизмниҢ политиказы чокка хамааты дайынга тиилелге болдунмас турган. Дайын чоруп турар үеде тараачын чон чем продукту хавырылгазын хүлээп, бараанарныҢ четпес чоруу-биле эптежип турган. Кажан помещиктерниҢ дедир ээп келириниҢ айыылы чайлай бергенде, тараачын чон шериг коммунизмниҢ политиказынга хөөнүчокталыышкынын илередип турар апарган. Аш-чутка таваржып, харыксыраанынаҢ уламы-биле хөөнүчокталыр чорук, ажылчыннарныҢ чамдык кезиннге база илереп турар апарган.

Чаа эконом политиказынче шилчилге, ажылчыннар-биле ажылчы тараачыннарныҢ эвилелин быжыткан, көдээ ажыл-агыйныҢ хөгжүлдезинге тараачыннарныҢ сонуургалын улгатырарынга дузалаан, совет күрүнени быжыглаарын деткээн.

Чаа эконом политиказын чоруттушаан, көдээ ажыл-агыйныҢ дүрген көдүрлүүшкүнүнге үндезилетингеш, күрүне үлетпүр катап тургустунар болгаш хуунуҢ капиталы кызып үндүртүнер апаар, ыраҢгаш күштерни болгаш хөрөнгини мөнгеп туруп, күчүлүг индустрияны — социализмниҢ экономнуг үндезинин тургузуп болур болгаш оон соонда чуртта капитализмниҢ артыышкынын чок кылыр дээш, шиитпирлиг шавар халдаашкынче шилчип болур деп партия санап турган.

Чаа эконом политиказы капитализмден социализмче шилчиир үеде бүгү чурттарга чайлаш чок үе болур деп эш Сталин өөредип турар.

СоциализмниҢ оруунда турупкан улус демократиязыныҢ чурттары Совет ЭвилелиниҢ байлак дуржулгазын чедиишкинниг ажыглап турар дээрзинче дыннакчыларныҢ кичээнгейин пропагандист угландырар.

Советтер чуртунуҢ политиктиг болгаш экономнуг күчү-шыдалын быжыглаар талазы-биле партия канчаар-даа аажок улуг тургузукчу ажылды калбарткан.

Улус ажыл-агыйын катап тургузары дээш демиселдиҢ изиг түлүк үезинде партия болгаш ажылчын аҢгы аажок улуг качыгдалга таварышкан — 1924 чылдың январь 21-де большевик партияныҢ, совет күрүнениҢ үндезилекчизи болгаш удуртукчузу Владимир Ильич Ленин мөчээн. Ажыг-шүжүгнүҢ качыгдалдыг хүннеринде большевик партияны дескиндир ажылчын аҢгы канчаардаа аажок улам сырый катышканын пропагандист чугаалаар. Ынчаарда партияга 240 муҢ мурнакчы болгаш медерелдиг ажылчыннар кирген.

ЛенининниҢ тугун, партияныҢ тугун — ЛенининниҢ чоок эжи, оон өлүм чок херээнинҢ улуг уламчылакчызы эш Сталин бедик болгаш улам ыҢай көдүрген. ССРЭ-ниҢ СоветтериниҢ II съездиниҢ качыгдалдыг хуралынга эш Сталин чүве чугаалап тура — ЛенининниҢ чагыгларын күүседир деп улуг даҢгыракты партияныҢ мурнундан берген. Ол болза, бодунуҢ баштыҢчызы болгаш башкызы Ленинге большевик партияныҢ даҢгыраа болган.

Ленин бистен чарлырда, партия кежигүнүнүҢ улуг адын бедик тударын болгаш арыг камгалаарын, бистиҢ партияныҢ чаҢгыс-эвин карак огу дег камгалаарын болгаш пролетариат диктатуразын камгалап, быжыглаарын, ажылчыннар-биле тараачыннарныҢ эвилелин бүгү күштер-биле быжыглаарын, республикаларныҢ эвилелин быжыглап, калбартырын, Кызыл Армияны болгаш Кызыл Флотту быжыглаарын, Коммунистиг интернационалдыҢ принциптеринге шынчы чорукту камгалаарын биске чагаан деп эш Сталин чугаалаан.

Эш СталинныҢ удуртулгазы-биле большевик партия ол төөгүлүг даҢгыракты алдарлыг күүсеткен болгаш күүседип-даа турар дээрзин пропагандист айтыр. Ол дугайын чугаалап тургаш, ол төөгүлүг күннерни уран-чечен хевирге көргүзүп турар «Клятва» («ДаҢгырак») деп кино чурукту көөрүп дыннакчыларга сүмелезе чогуур. Ол кайгамчыктыг кино чурукту коллективтиг кээр чорук, дыннакчыларныҢ материалды улам ханы шиҢгээдип алырынга дузалаар.

Оон ыҢай, 1925 чылдың төнчүзүнге чедир чеьдип алдынган, улус ажыл-агый катап тургузулгазыныҢ чедиишкиннериниҢ дугайын пропагандист чугаалаар. Ук чедиишкиннер большевиктериҢ сеткилин хандырып шыдавас турган дээрзин дыннакчыларга ол тайылбырлаар. Дайын мурнунуҢ, тодаргайлазрга, революция мурнундагы 1913 чылдың деннели, хожудангай чурттуҢ деннели турган. Улус чонну партия бурунгаар кыйгырып турган. Ол үеде Советтер чуртунуҢ перспективазыныҢ болгаш моон сонгааргы хөгжүлдезиниҢ дугайында, бистиҢ чуртка социализмниҢ салымынын дугайында айтырыг бүгү чидиг-биле туруп келген.

ПартияныҢ мурнунга бо бүгү айтырыг теория айтырыглары эвес, а практиканыҢ айтырыглары, хүнбүрү ажыл-агый тургузуушкунунуҢ айтырыглары кылдыр туруп келген.

БистиҢ чуртка социализм тургузуушкунунуҢ болдунарынга троцкийжи-бухаринчи сатыныкчылар удурланып, социализм тургузуушкунун үскеш, бистиҢ чуртувусту капитализмниҢ катап тургустунарының оруунче киир идиптерин олар бүгү аргалар-биле ораалдажып турганнар.

Эш СталинныҢ төөгүлүг улуг алдар-хавыяалыы үүдел дизе, тускайлап алган чаҢгыс чуртка социализм тургузуушкунунуҢ болдунарынын дугайында ленинчи өөредигни ленинизмниҢ дайзыннарындан, троцкийжилерден, бухаринчилерден, зиновьевчилерден болгаш өске-даа дүжүп берикчилерден, ундаракчылардан камгалап алганында болгаш ону улам ыҢай сайзыратканында.

ЛенининниҢ мөчээнинин соонда, ленинизмниҢ дайзыннары-биле эптеш чок демиселге ЛенининниҢ улуг тугун камгалап шыдаан. ЛенининниҢ чагыгларын партияны дескиндир сырый катыштырып шыдаан, бистиҢ партияныҢ ол удуртур өзээ туюлунга чедир тургустунган болгаш совет улусту чуртту индустриализастаарыныҢ болгаш көдээ ажыл-агыйны коллективизастаарыныҢ калбак оруунче киирген. Ол өзектиҢ удуртукчузу болгаш партияныҢ база совет күрүнениҢ башкарыкчы күжү эш Сталин болган.

ССРЭ-ге социализмниҢ тиилетинип болурунга сыныш чок бүзүрөл-биле эш Сталин бүгү совет улусту сорук киирип, бистиҢ чуртка социалистиг ниитилелди тургузарынын талазы-биле бүгү улуг ажылды удуртуп баштаан. Большевиктер партиязыныҢ удуртулгазы-биле, эш СталинныҢ удуртулгазы-биле совет улус социалистиг ниитилелди кижи төрелгетениҢ төөгүзүнге бирле дугаарында тургускан.

ГладковтуҢ «Цемент» деп романындан, ЛяшконуҢ «Доменная печь» деп повестизинден, МаяковскийниҢ «Владимир Ильич Ленин» болгаш «Хорошо» деп шүлүглелдериннден чамдык черлерни чугаага ажыглаары чугула.

БеседаныҢ эгезинде дыннакчылар партияныҢ X съездизиниҢ мурнуу чарыында турган төөгүлүг үе-биле таныжарлар.

Оон соонда дыннакчыларныҢ түүнел чугаалажылгазынга пропагандист мындыг чижектиг айтырыгларны салыр:

1. Чаа эконом политиказыныҢ алыс утказы үүдел?
2. В. И. ЛенининниҢ чагыглары, И. В. СталинныҢ төөгүлүг даҢгыраа. В. И. ЛенининниҢ чагыгларынын амыдыралга боттанганы.
3. ЧаҢгыс чуртка социализм тиилелгезиниҢ дугайында Ленин—СталинныҢ өөредии.

БистиҢ чуртка социализмниҢ тиилетинип болурунуҢ дугайында айтырыг бүгү темада кирген чугула айтырыгларныҢ бирээзи болур. ДыннакчыларныҢ чугаалажылгазынга бо айтырыгны салгаш, оон иштики болгаш дашдыкы талаларының дугайында, база бистиҢ чуртка социализм тургузуушкунунуҢ болдунарынга удурланмышаан, ЛенининниҢ мөчээнининиҢ соонда партияже боттарынын атакаларын күштелдирген, ленинизмниҢ дайзыннары—троцкийжилер, бухаринчилер болгаш өскедаа ундаракчылар, дүжүп бирикчилер-биле партия эш СталинныҢ удуртулгазы-биле чорааш, канчаар демискешкен дугайында тодаргай билиҢни олар алган турарын пропагандист чеьдип алыр. Ол өскерликчилер социализм тургузуушкунун үзүп соксадырын, бистиҢ чуртту капитализмниҢ оруунче катап киир идерин ораалдашканнар.

ЧаҢгыс чуртка социализмниҢ тиилетинип болурунуҢ дугайында Ленин—СталинныҢ өөредии марксизм-ленинизмниҢ эртинезинге канчаар-даа аажок улуг салыышкын болган. БодунуҢ күштеринге бүзүрээр чорук-биле ажылчын аҢгыны болгаш бүгү ажылчы чонну чепсеглээн болгаш социализм дээш демиселче оларны ол өөредиг сорук киирген, ол өөредиг тус-тус чурттарныҢ пролетарийжилеринге революсчу перспективаны берип, бодунуҢ национал буржуазиязын согарының херээнге оларныҢ инициативазынын өөскүдүп үндүрер деп түүнелге дыннакчыларны беседа чедирер ужурлуг.

* * *

Ийиги кичээл «ССРЭ-ниҢ социалистиг индустриализациязы» деп бөлүктү чырыдар.

ЧурттуҢ бүгү улус ажыл-агыйын чаартып тургузарынга, колхозчу тургузугнуҢ тиилелгезинге, экономика талазы-биле бистиҢ хамаарышпас чоруувусту быжыглаарынга, Совет ЭвилелиниҢ быжыг камгалалын тургузарынга социалистиг индустриализациянын төөгүлүг ужур-дузазын тайылбырлаарындан чугааны эгелезе чогуур.

1925 чылдың декабрьде болган партияныҢ XIV съездизи социалистиг индустриализацияны чорударын партияныҢ кол сорулгазы кылдыр бадылаан. Эш Сталин съездиге ССРЭ-ниҢ социалистиг индустриализациязының программазын үндезилеп тургускан. Ол съезд төөгүге индустриализацияныҢ съездизи кылдыр кирген.

ССРЭ-ниҢ социалистиг индустриализациязының дайынчы программазы-биле партияны чепсеглээн болгаш бистиҢ чуртка күчүлүг социалистиг индустриализацияны тургузары дээш, большевик партияныҢ болгаш совет улустуҢ организакчызы болгаш сорук киирикчизи болган эш СталинныҢ улуг рольдуунуҢ дугайын дыннакчыларга пропагандист чугаалаар.

Эш СталинныҢ ажылдап кылганы индустриализацияныҢ совет методунуҢ дугайын пропагандист дыннакчыларга чугаалааш, капиталистиг методтан индустриализацияныҢ совет методунуҢ үндезин принципиалдыг ылгалын тайылбырлап, индустриализацияныҢ бедик темпилери дээш, партияныҢ чорудуп келгени демиселдиҢ канчаар-даа аажок принципиалдыг ужур-дузазын илередип ажыдар.

Чуртту индустриализастаарынга акша-хөреңги чыыллазының үнер дөстерин санап чугаалааш, оон ыҢай пропагандист баштайгы беш чылдың кол-кол сорулгаларының характеристиказын бээр. Ол сорулгалар болза, чүгле бүгү үлетпүрнү эвес, харын транспортту-даа, көдээ ажыл-агыйны-даа социалистиг үндезинге катап чепсеглеп, эде тургузуп шыдаар, шак ындыг аар индустрияны бистиҢ чуртка тургузары болур турган. Социалистиг чарыштыҢ болгаш шалыпчы чоруктуҢ канчаар-даа аажок калбарыышкынынга илерээн, миллион-миллион массаларныҢ чогаадыкчы инициативазынын өзүлдезиниҢ дугайын, күчүлүг күш-ажылчы көдүрлүүшкүннүҢ дугайын пропагандист чугаалаар. Беш чылды хуусаа бетинде күүседири дээш демиселдиҢ лозуну массаларныҢ иштинге төрүтүнүп үнген. Баштайгы беш чыл 4 чыл 3 айныҢ дургузунда боттандынган. Ол чылдарныҢ дургузунда Совет Эвилели мурнакчы социалистиг индустрияны тургузуп, амгы үениҢ үлетпүрүнүҢ хөй-хөй адырларын катап тургускан. 1500 ажыг үлетпүр бүдүрүлгелери тугустунган болгаш ажыглалче киириткен.

ИндустрианыҢ политиказы бистиҢ Төрээн чурттуҢ арнын өскерткен. Эвилелдешкен республикаларга үлетпүр дүрген темпилер-биле өскен. ЧурттуҢ чөөн районнарынга чаа-чаа үлетпүр төптери тургустунган. АдачурттуҢ Улуг дайынының чылдарында олар боо-чепсек, ок-чемзек-биле Совет Армияны хандырып турар арсенал болган. ИндустрианыҢ чаа төптериниҢ тургустунган дугайын чугаалааш, оларны чурукка көргүзери чугула.

Бо бөлүктүҢ талазы-биле беседага дыннакчыларныҢ чугаалажылгазы кылдыр, мындыг айтырыгларны оларга салыры эргежок чугула:

1. ИндустриализацияныҢ сталинчы политиказы болгаш оон төөгүлүг ужур-дузазы.
2. ИндустриализацияныҢ совет методу болгаш капиталистиг индустриализацияныҢ методундан оон үндезин ылгалы. Баштайгы беш чыл.
3. Чуртту индустриализастаарының политиказын боттандырары дээш ленинизмниҢ дайзыннарынга удур партияныҢ демисели.

БистиҢ чуртту аграрлыг турганыдан индустриалдыг чурт кылдыр хуулдурарынга, улус ажыл-агыйының бүгү адырларын катап чепсеглеп шыдаар күчүлүг аар үлетпүрүҢ тургузары эргежок чугула турган деп чүвени дыннакчылар ылап угаап билген турар ужурлуг.

ИндустриализацияныҢ совет методу чогум үүдел, капиталистиг методтан оон үндезин ылгалы үүдел деп айтырыгны чугаалажып тура, күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүн бедидери, продукцияныҢ бот-үшезин чиигедири, материалдарны болгаш акша-мөңгүнү шыңгыы камнаары, саарылга хөреңгилериниҢ эргилдезин дүргедедири дээн ышкаш, акша-мөңгүн чыылдазының шак ындыг үндезин дөстери бистиҢ улус ажыл-агыйывыстың чедиишкиниг хөгжүлдезинге кайы хире улуг ужур-дузалыгыл деп чүвени дыннакчыларга айтыры эргежок чугула.

* * *

Үшкү кичээл. «Көдээ ажыл-агыйныҢ коллективизациязы» деп бөлүктү чырыдар.

Көдээ ажыл-агый коллективизациязының улуг төөгүлүг ужур-дузазының дугайын пропагандист чугаалаар. Ажылчыннар биле ажылчы тараачыннарныҢ эвилели Совет эрге-чагырганыҢ үндезин дөзү болур. Ол Эвилелде удуртукчу роль ажылчын аҢгыга хамааржыр, ол эвилел социализмни тургузарынче, аҢгыларны чок кылырынче угланган деп Ленин биле Сталин өөредип турарлар. Колхозтарны тургузуп тургаш, ажылчы тараачыннарны социализм тургузуушкунунуҢ херээнге хаара тудары бистиҢ чуртка социализмниҢ тиилелгезинге эргежок чугула байдал болур.

Үүрмек тараачын ажыл-агыйлардан улуг, коллективтиг, машиналыг чер ажылынче шилчиирининиҢ эргежок чугулазын Ленин биле Сталин демдеглээш, чүгле улуг ажыл-агый он-он миллион тараачын ажыл-агыйларны чүс чылдарның түргедилинден уштуп болур деп эйытканнар. Тракторларны, комбайннарны болгаш өске-даа бедик бүдүрүкчүлүг машиналарны ажыглаарынга үндезилетинген улуг, коллективтиг ажыл-агыйже шилчиири ажыктыг дээрзин тараачын чонга бүзүредир херек деп Ленин биле Сталин өөредип турганнар.

Ленинчи кооператив планы социализмниҢ оруунче тараачыннарны белеткээрде, баштай кооперацияныҢ бөдүүн хевиринге, а оон соонда кооперацияныҢ дээди хевиринге — бүдүрүлге кооперациязынга белеткээр сорулганы салган.

Колхозтар бүдүрүлге кооперациязының дээди хевири болганнар. Ленинчи кооператив планынга даянмышаан, эш Сталин көдээ ажыл-агыйны коллективизастаарыныҢ теориязын ажылдап чогааткан болгаш амыдырал кырынга боттандырган. Совет эрге-чагырга ийи аҢгы үндезиннерге — улуг социалистиг үлетпүрге болгаш капитализмни төрүп үндүрүп турар үүрмек тараачын ажыл-агыйга үр үениҢ дургузунда үндезилетинип туруп шыдавас деп эш Сталин көргүскен. Чүгле улуг, катышкан ажыл-агыйже шилчиириниҢ аргазы-биле көдээ ажыл-агыйынын хожудангай чоруун чок кылып, тараачыннарныҢ чаагай амыдыралын көдүрүп, чуртту далган тараа продуктулар-биле болгаш эргежок чугула чиг-эт-биле хандырып болур турган.

Совет тараачыннар Ленин биле СталинныҢ айытканы — совет көдээни коллективизастаарыныҢ оруун шилип тыпканнар.

1927 чылдың декабрьде болган партияныҢ XV съездизи көдээ ажыл-агый коллективизациязын бүгү хемчеглер-биле калбартыр дугайында шиитпир үндүрген. ВКП(б)-ниҢ бо съездизи төөгүге коллективизацияныҢ съездизи болуп кирген.

Көдээ ажыл-агыйныҢ коллективизациязын партия канчаар белеткээнин пропагандист тайылбырлаар. Көдээ ажыл-агыйныҢ техниктиг чепсегленнишкининге үлетпүрнү калбартканының болгаш тракторларны база өске-даа машиналарны үндүргенинин ужур-дузазын, колхозчу, социалистиг орукче үүрмек тараачын ажыл-агыйларны шилчидириниҢ херээнге машина трактор станцияларыныҢ, совхозтарныҢ болгаш кооперацияныҢ янзы-бүрү хевирлериниҢ ужур-дузазын маҢаа тайылбырлаары эргежок чугула.

Эш СталинныҢ «Улуг эргилдениҢ чылы» деп төөгүлүг үүлүн дыҢнакчыларга пропагандист сагындырар. Колхозчу тургузугнуҢ улуг сорук киирикчизи эш СталинныҢ удуртулгазы-биле чорааш, партия ажылчы тараачыннарныҢ кол массаларының коллективизациязынче шилчилгени 1929 чылда-ла чеьдип алган. Колхозтарже массалыы-биле кирбишаан, тараачыннар болза, кулактарны сылба шаап, оларны хөреңгизин хавырганнар.

Ол үеде большевиктер партиязы болза, калбак коллективизацияга үндезилеп, кызып кызыгаарлаарының политиказындан оларны аҢгы кылдыр узуткаарының политиказынче шилчээн турган.

Эрге-чагырганы чаалап алганының соонда пролетар революциязының эн берге сорулгазын — үүрмек тараачын ажыл-агыйларны социализмниҢ оруунче шилчидериниҢ сорулгазын, эн хөй санныг дарлакчы аҢгы болур кулактарны узуткаарының сорулгазын партия эш Сталинга баштаткаш шиитпирлээн. Бо дээрге, бодунуҢ түүнелиниҢ талазы-биле 1917 чылдың октябрьде болган революстуг эргилдеге деннежип болгу дег, шак ындыг ханы революсчу эргилде болган. Ол революциянын онзагай шынары чүдел дизе, тараачыннарныҢ миллион-миллион массаларының талазындан алдыртан өрү шуут деткимче-биле, үстүртен куду күрүне эрге-чагырганының инициативазы-биле болдунганында.

Эш Сталин колхозчу тургузугнуҢ чаяакчызы болган.

Дыннакчылар-биле беседага чижек кылдыр мындыг айтырыгларны тодаргайлап көрзе чогуур:

1. Улуг көдээ ажыл-агыйны тургузарының социалистиг оруу үүдел, база тараачын ажыл-агыйны социалистиг орукче шилчидерин партия эш СталинныҢ удуртулгазы-биле канчаар белеткээнил?
2. Калбак коллективизацияга үндезилээш, кулактарны аҢгы кылдыр узуткаарын канчаар чорутканыл?
3. Калбак коллективизацияны чоруткаными болгаш кулактарны аҢгы кылдыр узуткаанының түүнелинде социалистиг тургузугнуҢ кандыг-кандыг кол айтырыглары шиитпирлетингенил?
4. Көдээ ажыл-агый коллективизациязын чорудуп турарының үезинде, социализмниҢ дайзыннарынга удур партияныҢ демисели.

Чугаага-даа, беседа үезинде-даа чер-черниҢ фактыларын, коллективизацияныҢ киржикчилериниҢ сактыышкыннарын болгаш кулактар-биле демиселин, чечен чогаал литературалардан ушта бижилгелерни эптии-биле ажыглап болур. М. ШолоховтуҢ «Андарган кур чер» болгаш Ф. ПанфёровтуҢ «Брускилер» деп романнарында коллективизация үезинде көдээ ажыл-агыйны чаартып тургузары дээш, партияныҢ демиселин шынчы көргүскен. «Андарган кур черде» чээрби беш мунчу коммунист ДавыдовтуҢ ажылчорудулгазын эки көргүскен, колхозчу тургузугнуҢ улуг артык күчүлүүн угаап билген тараачыннарныҢ көскү үлегер-дүрзүзүн чураан. КулактарныҢ бойлааныҢ болгаш улус чонга оруктан ширбиткен аргвардейжилериниҢ артынчыларының бойлааныҢ мында база-ла шынчы көргүскен. «Брускилерде» революция соонда бистиҢ көдээниҢ хөгжүлдезиниҢ чуруун, кулактар-биле демиселди, сөөлүнде барып колхозтар болуп чаартынган, баштайгы коммуналарныҢ тывылганын чуруп көргүскен. Көдээ амыдыралдың социалистиг ёзуже чаартынганын, колхозтуг тургузугнуҢ тиилелгелерин «ДаҢгырак», «КөдээниҢ башкызы» деп кино чуруктарныҢ хөй-хөй эпизодтарында көргүскен.

* * *

Өөренип турар теманыҢ—«ССРЭ-ге социализмниҢ тиилелгези» деп бөлүү, ук темада төп чер болур. Бо бөлүктүҢ талазы-биле ийи кичээлдерни чорудары эргежок чугула. Баштайгы кичээлге: ийиги беш чыл, колхозтуг тургузугнуҢ быжааны, Сталинчы Конституцияны хүлээп алганы, үшкү беш чылдың эгелээни; ийиги кичээлге — ажылчы чоннуҢ чаагай амыдыралынын өзүлдези, ССРЭ-ге культура революциязының өзүлдези, Совет Эвилели — мурнакчы индустриалыг, колхозчу күрүне, ССРЭ-ниҢ камгаланыр күжүнүҢ быжыкканы деп айтырыгларны чугаалажыр.

Баштайгы кичээлге теманыҢ дөртку бөлүүнүҢ талазы-биле чугааны эгелевишаан пропагандист болза, чурттуҢ иштинде капиталистиг элементилериниҢ артыышкынпарын туюлунга чедир узуткаарының, кижини кижи дарлаар чорукту үндүрүп турар чылдагааннарны бүрүнү-биле чок кылырының, ССРЭ-ниҢ бүгү ажылчы чонун социалистиг ниитилелдиҢ медерелдиг болгаш идепкейлиг тургузукчулары кылдыр хуулдурарының сорулгазын ийиги беш чыл салган деп дыҢнакчыларга сагындырар. Ийиги беш чыл — бүгү улус ажыл-агыйының техниктиг реконструкциязын доозар сорулганы салган.

Баштайгы беш чылдың чылдарында социалистиг индустрианыҢ үндезиннери тургустунган. Ийиги беш чылдың чылдарында улус ажыл-агыйының бүгү адырлары чаа сайзырангай, мурнакчы техника-биле чепсегленген. Ийиги беш чылдың күүсетинген түүнелдериниҢ дугайында өөредилге номунда көргүскен саннарже пропагандист дыҢнакчыларныҢ кичээнгейин мөөнээр.

«РеконструкцияныҢ үезинде бүгү чүвени техника шиитпирлээр» деп эш СталинныҢ салып үндүргени лозунунуҢ төөгүлүг ужур-дузалыының дугайын пропагандист сагындырар.

Ийи дугааргы Сталинчы беш чылды күүсеткенинин түүнелинде ССРЭ-ниҢ улус ажыл-агыйы болгаш бистиҢ Совет Армия эн мурнакчы техника-биле хандыртынган. Ол техниканы шиҢгээдип алыры, ону алызынга чедир ажыглаары эргежок чугула турган. Ынчаарда эш Сталин база-ла «Бүгү үүлдерни каадырлар шиитпирлээр»! деп чаа лозунну салып үндүрген.

Стахановчу шимчээшкининиҢ ужур-дузазының дугайын пропагандист оон ыҢай чугаалаар. Стаханов шимчээшкини социалистиг чарыштың дээди хевири болур деп ол тайылбырлаар. Социализмден коммунизмче шилчииринге чугула байдалды стаханов шимчээшкини белеткээн. 1935 чылдың ноябрьниҢ 17-де стахановчуларныҢ 1 дугааргы Бүгүэвилел чөвүлел хуралынга эш СталинныҢ чугаазының төөгүлүг ужур-дузазын пропагандист көргүзер.

Көдээ ажыл-агыйныҢ айтырыгларын чугаалап тура, колхозчу тургузугну улам быжыглаарынче угланган большевик партияныҢ болгаш Совет чазактың чугула хемчеглери. МТС болгаш совхозтарныҢ политкилдистерин тургусканынче шалыпчы колхозчуларның бирги болгаш ийиги Бүгүэвилел съездилерин чыылдырганынче, көдээ ажыл-агый артелиниҢ чижек Уставын хүлээп алганынче, партияныҢ болгаш чазактың удуртукчулары-биле көдээ ажыл-агый мурнакчыларының чөвүлел хуралдарын организастаарынче дыҢнакчыларныҢ кичээнгейин угландыр салыр.

Колхозтарже шургуп кирип, аҢаа хоралакчы чорукту үүлгедип турган кулактарныҢ махинациязын (авыяасчы чоруун) эш СталинныҢ удуртулгазы-биле илередип чаза шапкан. Эш СталинныҢ инициативазы-биле тургустунган МТС-тиҢ политкилдистери аҢгының өөзээннинг элементилеринден колхозтарны арыглаарынга улуг рольду ойнаан.

Шалыпчы колхозчуларныҢ бир дугааргы съездиге кылган эш СталинныҢ чугаазынче пропагандист онза кичээнгейни салыр. Бүгү колхозтарны большевикчи, а бүгү колхозчуларны бай шыдалгыр кылыр деп эш СталинныҢ лозунунуҢ улуг төөгүлүг ужур-дузазын ол чугаалаар.

Оон соонда пропагандист ССРЭ-де социалистиг ниитилелдиҢ характеристказынче шилчип, бүгү улус ажыл-агыйында бүдүрүлгениҢ багажа-чепсээ — Совет ниитилелдиҢ үндезини болур социалистиг өөчү кылдыр, ол ниитилелде бадыткатынганын чугаалаар. БистиҢ чуртка кижини кижи дарлаар чорук дедир

(Төнчүзү 3-кү арында).

ПОЛИТШКОЛАНЫҢ ПРОПАГАНДИЗИНҢГЕ ДУЗАЛАМЧЫ

ССРЭ-ге социалистиг ниитилелдиң тургустунганы

(Төнчүзү. Эгези 2-ги арында).

ээлбези-биле узуткатынган, ажылчын аңгы-биле тараачыннарныц, интеллигенцияныц аразында харылзаа байдалы эш-хуунуң-даа кады ажылдажылгазынга болгаш ботботтарынга дузалажырынга үндезилей тургустунуп турар.

Совет Эвилелиниң Конституциязының өскерлирин эргежок чүгула болдурган чылдагааннарныц дугайын чугаалап тура, улустуң Сталинчы Конституция деп адааны ССРЭ-ниң чаа Конституциязы болза, бистин чуртка социализмниц тиилелгезин хоойлужуп быжыглаан дээрзин пропагандист демдеглээр. Совет Эвилели хөгжүлденин чаа оруунче, социалистиг ниитилелдиң тургузуун доозарының болгаш коммунизмче чоорту шилчиириниң оруунче кирген.

ССРЭ-ге социализмниң тиилелгези бистиң чурутка бүгү-ле өжээнниг күштерге удур кадыг-дошкун демиселге чеьдип алдынган деп чугааже дыңнакчыларның кичээнгейин угландырары чүгула. Партия болза, эш Сталинныц удуртулгазы-биле улустуң дайзыннарының уязын чаза шаап, Төрээн чурттуң өскерликчилери — даштыкы разведканың агентилери троцкийжилерни-бухаринчилерни болгаш буржуаз-националистерни узуткаан.

1938 чылда совет улус сталинчы үшкү беш чылдың күүселдезинче шилчип кирген.

Дараазында кичээлге беседага чугаалажыры-биле мындыг айтырыгларны сүмелээр.

1. Ийиги беш чыл болгаш ооң күүселдези дээш демисел. Ийиги беш чылдың түңнелдери.

2. Стаханов шимчээшкини болгаш ооң төөгүлүг ужур-дузазы.

3. Колхозтарны организас, ажылагый талазы-биле быжыглаар дээш большевик партияның демисели.

4. Сталинчы Конституция — тиилээн социализмниң конституциязы.

5. Совет улус Ленин—Сталинныц партиязының удуртулгазы-биле чорааш, улус ажыл-агыйның болгаш культураның бүгү адырларынга төөгүлүг тиилелгени кандыг-кандыг дайзыннарга удур демиселге чеьдип алганыл?

Бистиң чуртувуска социализм тиилелгезиниң түңнелинде дарлакчы аңгыларны кижи ниитилелиниң төөгүзүнге бир-ле дугаарында узуткаан болгаш кижини кижи дарлаар чорукту дедир ээлбези-биле чок кылган, совет улустуң мораль-политиктиг бүзүлбас эви тургустунган, бистиң Төрээн чурттуң улустарының акы-дүңмалышкы найыралы быжыккан деп чүвени беседа чоруп турда, дыңнакчылар шиңгээдип билген турар ужурлуг. Совет ниитилел болза, ам бүгү күжениишкинни ниити сорулга болур—коммунизмни тургузарынче угланган хоорайның болгаш көдээниң ажыл-ишчилериден — ажылчыннардан, тараачыннардан болгаш интеллигенциядан тургустунган.

* * *

Теманың дөрткү бөлүүнүң талазы-биле ийиги кичээлге чугааны эгелээш, улустуң материалдыг чагай амыдыралын өстүреринге, ССРЭ-де культура хөгжүлдезинге бистиң чуртувуска тиилээн социалистиг тургузугнуң ужур-дузазын пропагандист айтыр. Хоорайның болгаш көдээниң бүгү ажылчы чоннарынга бай-шыдалгыр болгаш культурлуг амыдыралдың оруун социализмниң тиилелгези ажыткан. Совет улустуң материалдыг чаагай амыдыралының болгаш культуразының көдүрлүүшкүнүн, социалистиг чарыштың болгаш стаханов шимчээшкининиң хөгжүлдезин, боттуг ажыл-төлевириниң өзүлдезин, ажылчыннарның мергежил бедилгезин, амыдырал байдалдарының экижээнин, колхозчуларның натура болгаш акша орулгаларының улгатканын, школаларнын, культура, чомчулга бажыңнарынын, библиотекаларның көвүдээнин көргүзүп турар фактыларны ол черниң амыдыралындан алза чогуур.

Дайын мурнундагы сталинчы беш чылдарның күүселдезинге үндезилетингеш, ССРЭ-те культура революциязы болган деп түңнелди пропагандист дыңнакчыларның медерелинге быжыглаар ужурлуг. Улустуң иштинден үнген болгаш улус чон-биле тудуш харылзаалыг эргемни, техниканы, литератураны болгаш уранчүүлдү бурунгаар чедиишкинниг чорудуп турар чаа, совет интеллигенция бистиң чуртта тургустунган.

Дарлакчы аңгыларның артынчылары туюлунга чедир узуткатынган, совет ниитилелдиң мораль-политиктиг чаңгыс-эви быжыккан, бистиң чурттуң улустарының эп-найыралы болгаш совет патриотизм улам быжыглатынган. Социализмниң тиилелгези чуртту политиктиг амыдыралдың долу демократизациязынга чедирип келген.

Чугааның түңнел кезээнге пропагандист болза, сталинчы беш чылдарның дургузунда бистиң чурттуң камгаланыр күжү, Совет Армияның дайынчы күчүзү өскен дээр дугайын чугаалаар. Бо болза, чуртту индустриализастаанының болгаш көдээ ажыл-агыйны коллективизастаанының түңнелинде, чурттуң камгаланыр күжүн үзер, Совет Эвилелиниң аштырарын белеткээр сорулганы салып турган троцкийжи-бухаринчи сатыныкчыларны чаза шапканының түңнелинде чеьдип алдынган.

Сталинның генийи, ооң чайгылыш чок күзел-соруу болгаш шылгарангай өтүр көөр чоруу, ССРЭ-ге социалистиг ниитилелди тургузарын, чоокшулап келген делегейниң ийи дугаар дайынынга удур идепкейлиг камгалалче Совет Эвилелин бүгү тала-биле белеткээн.

Беседага адааңда айтырыгларны чугаалашса чогуур:

1. Бистиң чуртка социализм тиилелгезиниң түңнелинде ССРЭ-ниң ажылчы чоннары кандыг-кандыг материал болгаш культураның чаагай чүүлдерин алганнарыл?

2. Бистиң Төрээн чуртувусту сталинчы беш чылдар канчаар чаартканыл?

3. Беш чылдар күүселдезиниң түңнелинде кандыг-кандыг чаа үлетпүр төптери тывылганыл?

4. Бистиң Төрээн чургузустуң камгаланыр күжүн большевиктер партиязы канчаар быжыглааныл?

6. ССРЭ-те социалистиг ниитилелди тургузары ышкаш, шак ындыг бүгү делегейге ужур-дузалыг сорулганы шиитпирлээринге Ленин-Сталинныц партиязының улуг сорук киирикчи болгаш организакчы ролюнуң дугайында ылап болгаш тодаргай билигни дыңнакчылар беседаның түңнелинде алган турары эргежок чугула.

«ССРЭ-те социалистиг ниитилелдиң тургустунганы» деп теманың талазы-биле кичээлдерге белеткенирде пропагандистерге сүмелээр литература болза:

В. И. Ленин — Совет эрге-чагыр-айтырыгларынга хамаарыштыр. Чогаал, том 27.

В. И. Ленин — Улуг эгелекчи санал. Чогаал, том 29.

В. И. Ленин — 1922—1923 чылдардагы үүлдер болгаш чугаалар. Курунениң политиктиг номнар үндүрер чери, 1947.

И. В. Сталин — Совет Эвилелиниң ажыл-агый байдалы болгаш партияның политиказының дугайы. Чогаал, том 8.

И. В. Сталин — Бистиң партиявыста социал-демократтыг чайгылыышкын дугайында база катап. Чогаал, том 9.

И. В. Сталин — ВКП(б)-де барыын чайгылыышкын дугайы. Чогаал, том 12.

И. В. Сталин — ССРЭ-де аграр айтырыгларынга хамаарыштыр. Чогаал, том 12.

И. В. Сталин — Кулактарны аңгы кылдыр узуткаар политика дугайында айтырыгга хамаарыштыр. Чогаал, том 12.

И. В. Сталин — ВКП(б)-ниң XIV съездизи. ТК-ның политиктиг отчёду. II бөлүк. Чогаал, том 7.

И. В. Сталин — ВКП(б)-ниң XV съездизинге ТК-ның политиктиг отчёду. II бөлүк. Чогаал, том 10.

И. В. Сталин — ВКП(б)-ниң XVI съездинге ТК-ның политиктиг отчёду. II бөлүк. Чогаал, том 12.

И. В. Сталин — ВКП(б) ТК-ның ажылының дугайында партияның XVII съездизинге отчёттуг илеткел. Ленинизмниң айтырыглары. 11-ги үндүрүлге.

И. В. Сталин — Чедиишкиннерден баш дескиниишкини. Чогаал, том 12.

И. В. Сталин — Эштер, колхозчуларга харыы. Чогаал, том 12.

И. В. Сталин — Баштайгы беш чылдың түңнелдери. Ленинизмниң айтырыглары, 11-ги үндүрүлге.

И. В. Сталин — ССР Эвилелиниң Конституциязының төлевилелиниң дугайында. Ленинизмниң айтырыглары, 11-ги үндүрүлге.

И. В. Сталин — 1946 чылдың февраль 9-та Москва хоорайның Сталин аттыг соңгулда округунуң соңгукчуларының соңгулда мурнуу чарыының хуралынга чугаазы.

ВКП(б) төөгүзү. Допчу курс. Бөлүктер XI—XII.

Иосиф Виссарионович Сталин. Допчу биография. Арын 84—182.

Чаа эмнелге пунктузунда

Барыын-Хемчик районда Ворошилов аттыг колхозка эмнелге пунктузун чоокка чедир-ле бичии тапкыш бажынга турган. Ол-ла бичии бажыңга эмнелге эргелекчизи чурттавышаан, аарыг кижилерни хүлээп ап турган.

Ам мында эмнелге пунктузу мурнунда дег эвес, өскерилген. Эмнелге пунктузу чаа улуг бажыңныг болган. А эмнелге эргелекчизи база чаа тускай бажыңда чурттап олурар. Ол бажыңнарны колхоз тудуп тургускан.

Эмнелгениң чаа бажыңын туткан чорук чоннуң ортузунга эмнелге дузаламчызын көргүзеринге улуг ужур-дузалыг болур. Аңаа чүгле аарыг кижилер кээп турар эвес, харын янзы-бүрү аарыглардан канчаар камгаланыр дугайында айтырыгларны сумунуң чону эмнелге эргелекчизинден айтырып алыры-биле кээп турарлар. Эш Иванова айтырыларны кончуг билдингири-биле тайылбырлап, арга-сүмелерни берип турар болгаш аарыг кижилерни эптиг-ээлдээ-биле хүлээп ап турар. Кажан, кандыг-даа үеде ону чалаарга, ол улуг күзелдин-биле баар болгаш аарыг кижилерге улуг дузаны чедирип турар.

Эш Иванова чүгле аарыг кижилер-биле беседалажып турар эвес, харын хөйте лекция номчулгаларын база кылып турар. Ол чоокта чаа школага «Школачыларның бот гигиеназы» деп лекция номчаан.

Чаа эмнелге пунктузунуң бажынын ап тура, эш Ивановаңың чугаалааны болза: «меңээ колхоз болгаш суму Советди улуг дузаны чедирди, эмнелгениң чаа бажынын, база чаа квартираны алдым. Совет кижилериниң кадыы дээш улам-на могаг-шылаг чокка ажылдаарымны хүлээнийин».

Чаа эмнелге пунктузу шак ынчаар ажылдап турар.

М. МАСЛОБОЕВА.

Колхозтуң мурнакчы хойжулары

Малдың баш санын өстүрер чорукка мурнакчы хойжулар идепкейлиг ажылдаан. Ниитиниң мал ажылын хөгжүдериниң үш чыл планын күүседир дээш олар күжениишкинниг ажылдап келген. Кызыл районнуң Чкалов аттыг колхозунуң хойжулары М. Метпир, Ч. Аракчаа, Ёнзак олар колхозчу малчыларның иштинде мурнакчылар болган.

Колхозтуң хойу бир муң ажыг өскен. Мооң мурнунда шээр мал аңаа кажан-даа ындыг хөй турбаан, хойжулар шээр малды үш кезек үскеш, ажаап, кадарып турар. Хойлар, өшкүлер эки семирээн. Улуг-улуг болгаш кыс хойларны хойжу Метпир ажаап турар. Ийи, үш дугаар бөлүк үскен хойларны Аракчаа, Ёнзак олар ажааган.

Колхозчу малчылар болза, тайбыңның херээ дээш тайбын күш-ажылды улуг көдүрлүүшкүннүг күүседип турар. Олар кышка белеткелин чедиишкинниг чоруткан, шээр малды менди, хүр кыш ажырар дээш бүгү кичээнгейин салган

М. НИКОЛАЙ.

Редакциядан чагаалар

Бүгү-ниитиниң херээн ынчаар көрүп болбас

Улуг-Хем районнуң Хайракан сумузунда улгаттыр катыштырган Мичурин аттыг көдээ ажыл-агый артелинде эге школаның чаа өөредилге чылынга белеткелин кошкак болган. Септелгези кончуг орай дооступ, шынары куду болган. Школаның иштин чүгле чугайлаан боордан башка, даштыкы байдалы биеэги хевээр, эң ылаңгыя школаның крышазын кылып бээри-биле 1951 чылдың эгезинде-ле колхозтуң баштаар чери аазаашкын кылган, школа эргелекчизи Уйнук-оол колхоз даргазы Шагдырдан хөй удаа негелдени кылып келген.

Ол көдээ ажыл-агый артелиниң баштаар чери бо чылын башкылар чурттаар 2 өрээл бажың тудар планныг тургаш, амдыгаа чедир тутпаан. Ук колхозтуң школазында чоннуң чаш уруг-дарыын коммунизмниң келир үедеги тургузукчулары кылдыр кижизидери-биле областың болгаш районнуң удуртур организациялары чоруткан 6 башкы каадырлар ында ажылдап турарлар. Ук колхозтуң школазында башкылар бажыны деп санап турар чаңгыс бичии бажыңдан башка үү-даа чок. Башкылар тус-тус колхозчуларның бажыңларын хөлезилеп алгаш, ында чурттап турарлар.

Оон бир тодаргай фактызы, башкы Д. Аңгыр-оол колхоз школазынга 2 чыл иштинде ажылдап турар. Ол үениң дургузунда ук башкы колхозчу Самбуунуң бажыңынга чурттап келген. Ол ышкаш, школаның интернат эргелекчизи Нордуп дээрзи бажыңчогунуң хараазы-биле амдыгаа чедир кидис өгде чурттап орар. Школаның, интернаттың, столоваяның болгаш башкыларның одаар ыяжы школа чанында 30 хире-ле кулаш бар, алаакта каккан токпак ыяшты школа чанынче дажып бээр дугайында колхоз баштаар черинин даргазы Шагдырга хөй удаа айтырыгны тургузуп келген. Ону үргүлчү соңгаарладып, часты чазадыр, чайны чайладыр «чаа», «чаа» деп каас-хоя сөзү-биле чылдырза-чылдырза, дараазының одалга чылынга чедирип келген. Школаның алаакта токпак ыяжын улус чайны өтүр ийи чаңгыстап дажып оттулган ужурунда, ам ооң мырыңай шоолуг эвези арткан. Школаның ажылынга колхозтуң баштаар чери, ында партияның эге организациязы-даа сагыш салбайн турар. Оларның школа ажылынче сагыш салбайн келгени районнуң удуртур организацияларынга моон мурнундан бээр-ле билдинип келген ышкаш. Ынчанмыжок, бүгү-ниитиниң төрээн херээ болур школа ажылында ол мындыг хамаарылганы узуткаар дугайында мынчага чедир-ле чогуур хемчег алдынгайн турарын кижи кайгаар чүве!

Мынчангаш, колхоз школазының ол хөй-ниитиниң хайгааралындан дашкаарлаан чоруун дарый узуткааш, моон сонгаар ону большевикчи сагыш салыышкын-биле хүрээлээри чугула.

В. ДОРЖУ,
Улуг-Хемнин Мичурин аттыг колхозта школа башкызы.

Саң-хөөнү чөп чарыгдаар

Чаа-Хөл районнуң улус өөредилге килдизи бодунуң бухгалтерия аппарады болгаш ооң мурнунга отчёттуг ажылдакчылар күрүнеден улус өөредилгезиниң херээнге үндүрүп берип турар ашка мөңгүннү кайы хире чөп шын болгаш чогуур өйүнде сл сорулгазынга чарыгдап турарын барык хынап көрбейн турар. Ол дугайын мооң адааңда факты тодаргай көргүзүп турар.

1950 чылдың төнчүзүнде чыл смеди хагдынарының кыры турда, Чаа-Хөл сумузунда эге школаның одаар ыяжы үстүп, школа хагдынар деп барганда районнуң улус өөредилге килдизи ол школага одаар ыяш садары-биле ук суму Советиниң агар санынче 3360 рубльди шилчидип чоруткан. Ынчаарга ол акша кандыгдаа шимчээшкин чок ол агар санга чыда кыштаан. Чазын апрель айда, одалга сезону эрте бергенде ол акшаны суму Советиниң даргазы Норжук болгаш ооң секретари Дамба олар демги агар сандан үндүрүп алгаш ооң иштинден одаар ыяшка 1172 рубльди чарыгдаан. Ынчаарга 140 рубльди өөреникчилерге кино көргүскенинге төлеп берген дег турар. Чогум ол дугайында документ-даа чок. Оон аңгыда 1298 рубльди суму Советиниң бодунуң агар санында ботонаалга үндүрүүнге киир санап алган болгаш 750 рубльди суму Советиниң даргазы боду ажыглап каан болуп турар.

Районнуң улус өөредилге килдизи 3360 рубльди школаның одаар ыяжынга чарыгдазын дээш берген турбужа, ооң иштинден 2188 рубль өскээр чарыгдатынган турда районнуң улус өөредилге килдизиниң эргелекчизи эш Тары-Сүрүң ол акшаның шуптузун школаның одаар ыяжынга үндүрген чүве деп баланс көктеп алган олуруп турар чүүл бар. Шак ындыг чижектер районнуң өскедаа сумуларында бар деп чүве тодаргай.

Партия болгаш чазактан бистиң областың ажылчы чоннарының ажытөлүн өөредип кижизидериниң херээнче ол хире улуг кичээнгейни салып, чыл бүрүде хөй-хөй түңнүг акша мөңгүннү үндүрүп берип турда, чамдык албан дужаалдыг кижилер ону өскээр чарыгдап турар чорук окта буруу.

Улус өөредилгезиниң херээнге күрүнеден үндүрүп берип турар акша мөңгүннү ол сорулгазындан өскээр чарыгдап турар кижилерге шыңгыы харыысалганы хүлээдир болгаш моон соңгаар ол талазы-биле контроль хыналданы чогуур бедик негелдезинге тургузар чорук чугула.

Х. КУНГАА.

Культура-чырыдыышкын албан черлериниң моон соңгааргы сорулгалары

Партия болгаш чазактың көргүзүп турары хүн-бүрүдеги деткимче дузаламчызының, база доктаамал сагыш салыышкынының ачызында, көдээ ажыл-агыйны, көвүкүн чораан колхозчу тараачыннарның культура амыдыралын социалистиг ёзу-биле чаартып тургузарының сорулгалары области чедиишкиннии-биле шиитпирлетинип турар.

Ол чугула ужур-дузалыг сорулгаларны шиитпирлээриниң херээнге областың культура-чырыдыышкын албан черлери биче эвес рольду ойнап келген.

Области ам 13 культура бажыңнары, 27 көдээ клубтар, 28 номчулга бажыңнары, 13 кызыл өглер база 30 ажыг район болгаш көдээ библиотекалар ажылдап турар. Олар бо чылын дүжүт ажаап алыышкынының ажылынга багай эвес киришкиннер. Районнарның культура бажыңнарының, көдээ клубтарның чанынга организастап тургускулаан агиткультбригадалар колхозтарның тараа шөлдеринге полит-массалыг ажылдарны калбартыр болгаш колхозчу тараачыннарның ортузунга социалистиг чарышты организастаар талазы-биле партия организацияларынга кызымак дузалашканнар.

Чөөн-Хемчик, Эрзин, Сүт-Хөл, Улуг-Хем болгаш өске-даа районнарның тараа шөлдеринге ажылдап турган ажыл-ишчилериниң ортузунга культура көргүзүглериниң хандырылгазы эки организастатынып эрткен.

Чадааңаның культура бажыңында 20 кижи составтыг 2 культура бригадалары тургустунган. Культура бригадазынга 8 санныг комсомолчу башкыларны быжыглавышаан, ол районнуң ВЛКСМ комитеди ап чорудар культура-массалыг ажылдарга улуг дузаны чедирген. Ол культура бригадазы алды колхозка массалыг ажылдарны хандырып келген. Ылаңгыя ВЛКСМ райкомунуң ажылдакчызы эш Кызылдааның удуртуп турган культура бригадазы колхозчуларның ортузунга улуг хүндүлелди чаалап келген. Башкы Куулар Седип бригаданың уран-чүүл удуртукчузунга болгаш лекторга ажылдап чорааш онза талантылыг болгаш организакчы байдалды көргүзүп шыдаан.

Көргүскүлээн концерт номерлери-биле чергелештир, район солунунуң литература ажылдакчызы эш Төмүр-оолдуң иштики темаларга таарыштыр чогааткан кожаң ырлары делгеренгейи-биле ажыгалтынып келген. Иштики фактыларга таарыштыр чогааткан кожаң ырлар дүжүт ажаап алыышкынында хожудап турар колхозтарны болгаш колхозчуларны мурнакчыларның деннелинче чедир тыртарынга улуу-биле дузалаан.

Бригаданың киржикчилери хөй-хөй дайынчы хуудустарны үндүрүп, социалистиг чарыштың көргүзүг самбыраларын дерижип, хову турлагларны каастап шимээринге дузалашканнар.

Уран-чүүлдер удуртукчузу Зинаида Мамбетказиеваның башталгазы-биле Сүт-Хөлдүң Суг-Аксы культура бажыңының культура бригадазы база улуг ажылдарны кылган. Ол бригада районда бүгү колхозтарның тараа шөлдерин каш удаа эргий кезээн.

Мынчангаш, күскү дүжүт ажаап алыышкынының үезинде областың бүгү культура-чырыдыышкын албан черлери ниитизи-биле 184 концерттерни көргүзүп, 162 лекция, илеткелдерни номчаан болгаш социалистиг чарыштың 53 көргүзүг самбыраларын дерип чепсеглээннер.

Ындыг болза-даа, культура-чырыдыышкын ажылының чамдык инспекторлары боттарының дорт хүлээлгелерин ыракта-ла четпес күүседип, дүжүт ажаап алыышкынынга культура-чырыдыышкын албан черлериниң ажыл-чорудулгазын чогууру-биле башкарып шыдавайн келгеннер. Чижээ, Барыын-Хемчик районнуң культура-чырыдыышкын килдизиниң инспекторунда бо чылын чаа Минусинскиниң культура-чырыдыышкын школазын дооскан эш Алексейцева ажылдап турар. Районнуң удуртур организациялары ол ажылдакчыны бодунуң чогуур ажылынга чөп ажыглаарынче кичээнгей салбайн баргаы-биле, демги инспектор ажылын мырыңай кылбайн; тараа белеткел пунктузунга бир ай ажыр тарга арыглап күзээн.

Каа-Хем район библиотеказының ажылдакчылары библиотеканы шуут ээн каггаш, райкүүском даргазы эш Дежнёвтуң дужаалын ёзугаар колхозтарның дүжүт ажаап алыышкынынче мобилизастаткан турганнар.

Чаа-Хөлдүң культура-чырыдыышкын килдизиниң инспектору эш Медянцев тараа белеткел пунктузунга район организацияларының төлээзи болуп, ийи ай чыгам ажылдаан. Ынчангаш ол хүлээлгелиг ажылын шуут-ла кылбайн, база-ла өскээр ажыглатынып келгениниң дугайын боду безин ажыы-биле миннип турар.

Үстүнде районнарның удуртукчулары культура-чырыдыышкын албан черлериниң ажылдакчыларын дүжүт ажаап алыышкынынга боттарының шугуму-биле киириштирип ажыглаарының улуу, харын чүгле күш-ажылга хаара тудары-биле кызыгаарлатынып, ынчангаш ол чугула ажылга культура-чырыдыышкын албан черлериниң ролюн кудуладып келгени тодаргай-дыр.

Ынчаарга, кажан областың чурттакчы чонунуң культурлуг негелдези кажангызындан-даа артык өзүп турар үеде, культура-чырыдыышкын албан черлериниң мурнунда улуг болгаш харыысалгалыг сорулгалар салдынып турар. Чырыдыышкын ажылын калбартып чорударының эптиг үези кышкы сезон келген. Мынчангаш, клубтарны, культура бажыңнарын, номчулга черлерин библиотекаларны кышкы үениң байдалынга таарыштыр дерип тургузар чорук бо хүнгү эң чугула сорулгаларның бирээзи ол. Культура-чырыдыышкын албан черинге эптиг байдал, таарымчалыг корум-чурум болга шарыг-шевер байдал тургустунган турда, ам аңаа чурттакчы чон хандыкшылдыы-биле хара тутунган турары чугаажок.

Культура-чырыдыышкын албан черлериниң оран-бажыныныңң септелгези болгаш оларга хереглетинер одаар үүлдүн белеткели чамдык районнарда онза бергедээшкинниг байдалда туруп турар. Кызыл районнуң «Бай-Булуң» көдээ ажылагый артелиниң чанында көдээ библиотека ажытынган. Ол библиотека «Элегес» хөмүр даш уургайының ажылчыннарын база бодунга хаара тудар ужурлуг. А ооң өйлүг ажылдаар чоруунга эргежок чугула байдалдар хандыртынмаан. Ол, профэвилел клубунуң бир булуңунда чүве сыңчыр аажок, соңга-даа, печка-даа чок чөгенчиг бичии өрээлчигеште «ажылдап» турар. Черби суурунда көдээ кулбтуң септелгези кончуг оожум чоруп турар.

Сүт-Хөл районунда культура бажыны багай септетинген. Район библиотеказы чөгенчиг бичии бажында ажылдап турар, ында номчукчулар номчулга кылыр чер тыптырдан туржук, ном фондузу шыгжапкы дег хостуг чер безин чок. Каа-Хем районда культура-чырыдыышкын албан черлериниң кышка удур белеткели база мырыңай лат.

Көдээ черлерге политиктиг болгаш эртем билиглерин пропагандалаарының кайгамчык эки хевири — көдээ лекторийлер болур дээрзин, амыдырал ылаптыы-биле бадыткап көргүскен. Ону калбартып нептередир чорук - культура - чырыдыышкын ажылдакчыларының чайламыр чок албаны деп санаар херек. Аңаа хамаарыштыр, хөй-ниити активке даянып ажылдаза чогуур.

Чурттакчы чонну клубтарның, культура бажыңнарының ажылынга, ылаңгыя бот-тывынгыр уран-чүүлдер көргүзүүнге калбаа-биле хаара тударын чеьдип алыр төлээде, оларның чанынга шии, ыры, танцы, музыка болгаш өске-даа массалыг бөлгүмнерни организастаар херек.

1950 чылдың төнчүзүнде чоруткан бот-тывынгыр уран-чүүлдер көргүзүүнүң область шүүлдези болза, эки түңнелдерни көргүзүп шыдаар хире күштүг уран-чүүл коллективтери бисте эвээш эвес дээрзин тодаргай көргүскен. Ам сорулга болза, 1951—1952 чылдарның кыжынында тус-тус суурлар, районнар аайы-биле болуп эртсе чогуур бот-тывынгыр уран-чүүлдериниң шүүлдезинге хынамчалыг белеткелди чорудуп, ол чугула ажылды организастыг бедик деннелге эртирери болур. Аңаа холбаштыр, талантылыг аныяк өскениниң ортузундан уран-чүүл көргүзүүнүң билиглиг организакчыларын белеткеп үндүрер чорук — культура-чырыдыышкын инспекторларының чугула сорулгазы болган турар ужурлуг. Шак ындыг организакчы каадырларны кижизидип өөредириниң кол хевири болза, ай бүрүзүнде ийи хонуктуң семинар өөредилгелерин районнар аайы-биле организастап эртирери болур. Культура-чырыдыышкын ажылынга каадырлар белеткээриниң ол чугула хевирин бистиң партия, совет организациялары моон мурнунда мырыңай-ла херекке албайн келгеннер.

Большевиктерниң партиязы, Совет чазак коммунизм дээш демиселдиң талазы-биле идеологтуг фронтунуң чугула участогун удуртуп баштаарының чаагай албанын культура-чырыдыышкын ажылдакчыларын бистерге идеген дааскан.

Мынчангаш, Ленин — Сталинныңң улуг партиязының ол идегелин бадыткаар болгаш ажылчы чоннуң коммунистиг кижизидилгезиниң херээн чедиишкинниг шиитпирлээр дээш бистер ак-сеткилдиг, кызымак ажылдаар ужурлуг бис.

В. МОЛЬКОВА,
Областың культура-чырыдыышкын килдизинин улуг инспектору.

Улус демократиязының чурттарында

Кыдаттың улустуң политиктиг консультативтиг чөвүлелиниң бүгү-кыдат комитединиң үшкү сессиязы

ПЕКИН. Синьхуа агентилелиниң медээлеп турарын ёзугаар алырга, Кыдаттың улустуң политиктиг консультативтиг чөвүлелиниң үшкү сессиязы америк агрессияга удур, Кореяга дузалаары дээш демиселди калбартырының дугайында резолюцияны хүлээп алган. Ук резолюцияда чугаалап турары:

Тайбың камгалаарының болгаш америк агрессияга удур демиселдиң кыдат улус комитединиң даргазының оралакчызы Пын-Джэ немнин америк агрессияга удур, Кореяга дуза чедирери дээш демиселдиң шимчээшкининиң дугайында илеткелин Кыдаттың улустуң политиктиг консультативтиг чөвүлелинин бүгү-кыдат комитединиң үшкү сессиязы долузу-биле үүлдүгзүнүп тур.

Бүдүн чылдың дургузунда Кореяда кады тулчуп келген кыдат улустуң маадырлыг эки-турачыларының болгаш маадырлыг Корей Улус армиязының дайынчы тиилелгелеринге бодунуң долу сеткил-ханыышкынын илеретпишаан, корей айтырыы шынчы, угаангыр кылдыр, тайбың байдал-биле шиитпирлетингиже чедир кыдат улустуң эки-турачыларының болгаш Кореяның Улус армиязының шынныг чорук дээш демиселинге бүгү хемчеглериниң дузаламчызын бээрин сессия хүлээнип тур.

Тайбынчыдылга дугайында КНО-нуң чепсектиг күштериниң төлээлери-биле чугаалажыышкыннарга генерал Нам Ирге баштатырган Кореяның Улус армиязының болгаш кыдат улустуң эки-дурачыларының төлээлериниң турар туружу туюлдуң шын деп бадыткавышаан, сессия төлээлериниң күжениишкиннериниң шиитпирлиг болгаш долузу-биле деткиир дээрзин илередип тур.

Америк агрессияга удур болгаш Кореяга дузалаары дээш демиселдиң бүгү чурттың янзы-бүрү аңгыларының, националдарының болгаш партияларының кажан-даа турып көрбээн чаңгыс эви-биле эрткен чылдың дургузунда чоруп келген шимчээшкини тергиин улуг чедчишкиннерни чеңдип алган деп сессия демдегледи. Америк империализм Кореяның Улус Демократты: Республиказына удур бодунуң агрессиязын соксатпайн, бистиң чуртувустуң девискээриниң кезээ Тайван ортулуктан бодунуң агрессчи шериглерин үндүрүп албайн, бистиң чуртувустуң агаар кызыгаарын үрээрин соксатпайн, а харын-даа аңаа удур милитаризастаашкыны чорудуп, Японияны эжелээрин үргүлчүлеп, мурнуңдагызы ышкаш бистиң чуртувусту блокадалаарын бодандырып, а ол ышкаш чөңгээлээшкиннерни болгаш оон-даа өске дайынзырак аргаларны ажыглап турар болганда, бүгү чурттуң улустарының америк агрессияга удурланыр болгаш Кореяга дузалаар сорулгалыг демиселин улам күштелдирген турар ужурлуг деп сессия санады. Сессия мооң адаанда шиитпирни хүлээп алган:

1) Корей черде дайылдажып чоруп турар кыдат улустуң эки-турачыларынга болгаш Корей улус армиязынга дузалаар төлээде, бистиң кижи талазы-биле кур күштеривисти болгаш материалдыг ресурсыларывысты мобилизастаарын үргүлчүлээр;

2). Америк агрессияга удур болгаш Кореяга дузаламчы чедиринин шимчээшкинин моон соңгаар улам-на калбартыр сорулга-биле партиоттуг мөзү шынарга кижизидилге ажылдарын сайзырадып, күштелдирер;

3). Америк агрессияга удур демисежириниң күжүн быжыглап, Кореяга дузалап, а ол ышкаш, бистиң чуртувуска тудуушкуннарны калбартыр сорулга-биле продукцияны бүдүрүп үндүрери, экономиканың корум-чурумун чорудары дээш патриоттуг шимчээшкиннерни калбак хемчээлдии-биле нептередир;

5). Чепсегленнишкиннерни садып алырының хөреңгилерин болгаш фондузун чыырының шимчээшкининин калбартыр;

6). Шериг албанныгларның болгаш фронтуга өлгеннериниң өг-бүлелериниң дугайында сагыш-салыышкынын ам-даа экижидер;

7). Патриоттуг керээлерни чарары дээш шимчээшкинни калбартыр болгаш күштелдирер;

Мооң үстүнде айыткылаан хемчеглерни шуптузун амыдыралга боттандырар дээш тайбың камгалалының болгаш америк агрессияга удур демиселдиң кыдат улус комитединиң салбыры үүл-бүрү демократчы партиялар-биле болгаш улус организациялары-биле сүмележип тургаш, Кыдаттың бүгү черлеринге тодаргай планнарны ажылдап кылып, а ол ышкаш улус төлээлекчилериниң ам болур деп турар конференцияларынга ол айтырыгларны чугаалажып көөрүн чорудар ужурлуглар.

(СЭТА).

Болгарияның ажылчы чоннарының марксисчи-ленинчи кижизидилгези

СОФИЯ. Болгарияның коммунистиг партиязы бодунуң каадырларының марксисчи-ленинчи кижизидилгезиниң айтырыгларынче улуг кичээнгейни салып турар. Бо өөредилге чылында Софияда партия организацияларының 2350 хире янзы-бүрү партия чырыдыышкынының бөлүктери, ооң иштинде ВКП(б) төөгүзүн, Болгарияның коммунистиг партиязының төөгүзүн болгаш политэкономия өөренириниң семинарлары чедиишкинниг ажылдаан. Политөөредилге болза, организацияның бүгү кежигүннериниң 90 хире хуузун болгаш кежигүн эвес 8500 ажылчы чоннарны хаара туткан. Чаа өөредилге чылында 2300 семинарлар, бөлгүмнер боттарының ажылдарын эгелээн.

Ада-чурт фронтузунуң найсылалда организациялары политөөредилгеже 75 муң ажыг кижини хаара туткан. Улусчу аныяктарның димитровчу эвилели политөөредилгеже 35 муң оолдарны болгаш кыстарны хаара туткан ийикпе, азы ол эвилелдиң найсылал организацияларының үштүн ийи хуузу болуп турар.

(СЭТА).

Чөөн Кыдаттың ажылчы чоннарының бүдүрүлге чедиишкиннери

ШАНХАЙ. Шанхайның болгаш Чөөн талакы Кыдаттың ажылчы чоннарының чаа-чаа бүдүрүлге чедиишкиннериниң дугайын ол черниң парлалгазы октябрь 23-те дыңнадып турар.

Пөс-таавы машина тургузуушкунунуң күрүне № 2 заводтуң бир цехиниң ажылчыннары бо чылдың дургузунда 28 чаартыкчы саналдарны киирген, ол болза, күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүн дыка улгатырар аргаларга болгулаан болгаш аңаа демонстрантылар база-ла полиция-биле таваржып тургулаан.

БЕЙРУТ. Англи империалистерниң Египетте үүлгедиишкиннеринге удурланган болгаш египет улусту деткииринің демонстрациялар Сирияда үргүлчүлевишаан. Дейр-э-зор, Тартус, Баниас болгаш оон-даа өске хөй-хөй хоорайларга египет улус-биле катыжып турарының болгаш «ортаакы чөөн чүктүң командылалын» тургузарының дугайында дөрт күрүнелериниң (АКШ, Англия, Франция болгаш Турция) саналынга удурланганын илереткен демонстрациялар сөөлгү ийи хүннериниң дургузунда үргүлчүлеп келген деп «Аль-Кафилиа» болгаш «Барада» солуннар медеглеп турарлар. Ук саналды херек кырында боттандырар болза, араб чурттарга чаа эжелел диргелип турар.

Чоокта чаа Латакия хоорайга Египет-биле катыжып турарын илереткен демонстрация болган деп «Сада Аль-иттихад» солун медеглеп турар. Ук демонстрация: «Империалистиг колонизаторлар сөөзүн!», «Египет улустуң демисели делгерезин!» деп лозуңнарның адаа-биле эрткен.

(СЭТА).

Египет улустуң демиселин чоокку Чөөн чүктүң улустары деткип турар

БЕЙРУТ. Египетти деткииринің дехүүн Ливанга эртиргенин холбаштыр чоокта чаа хөй хоорайларга демонстрациялар болгулаан. Бейрутка студентилерниң демонстрациязы болган.

Египет улустуң национал хамаарышпас чоруу дээш демиселин боттарының деткип турарын илередирибиле олар хоорайның кудумчуларынга чыскаалып алгаш чоруп турганнар. «Англи-американ империалистер сөөзүн!» деп лозуңнар чаңгыланып турган.

Полиция болгаш жандармерия демонстрантыларга удур чепсекти ажыглааннар. Ол таваржыышкынның түннелинде чижеглеп алырга, демонстрацияның 15 киржикчилери балыгланганнар.

«Аль-хадаф» солуннуң медеглеп турары-биле алырга, Ливанның «Нидаль-кауми» партиязы («национал кыйгырыышкынның партиязы») студентилерниң демонстрациязынга полицияның шаптыктаашкынынга удурланган удурланыышкынын парлаан болуп турар.

«Аль Хадаф» солуннуң медеглеп турарын ёзугаар алырга, студентилерниң египет улустуң демиселинге катышкан демонстрациялары дүүн хүн Триполи болгаш Сайда хоорайларга болгулаан болгаш аңаа демонстрантылар база-ла полиция-биле таваржып тургулаан.

БЕЙРУТ. Англи империалистерниң Египетте үүлгедиишкиннеринге удурланган болгаш египет улусту деткииринің демонстрациялар Сирияда үргүлчүлевишаан. Дейр-э-зор, Тартус, Баниас болгаш оон-даа өске хөй-хөй хоорайларга египет улус-биле катыжып турарының болгаш «ортаакы чөөн чүктүң командылалын» тургузарының дугайында дөрт күрүнелериниң (АКШ, Англия, Франция болгаш Турция) саналынга удурланганын илереткен демонстрациялар сөөлгү ийи хүннериниң дургузунда үргүлчүлеп келген деп «Аль-Кафилиа» болгаш «Барада» солуннар медеглеп турарлар. Ук саналды херек кырында боттандырар болза, араб чурттарга чаа эжелел диргелип турар.

Чоокта чаа Латакия хоорайга Египет-биле катыжып турарын илереткен демонстрация болган деп «Сада Аль-иттихад» солун медеглеп турар. Ук демонстрация: «Империалистиг колонизаторлар сөөзүн!», «Египет улустуң демисели делгерезин!» деп лозуңнарның адаа-биле эрткен.

(СЭТА).

Суэц канал зоназында англи шериглериниң дүржок үүлгедиглери

КАИР. Египет солуннарның дыннадып турарын ёзугаар алырга, англи боо-чепсектиг күштер Суэц канал зоназында агрессчи үүлгедиглерин үргүлчүлеп турар.

«Аль-Ахрам» солуннуң айтып турары болза, Суэц канал зоназынга октябрь 21-деги болуушкунну сөс-биле дээрбечи чорук болгаш үптээшкин деп көрүп болур. Хыналда-эртирилге черлеринде турар англи солдаттар чондан акша-хөреңгилерни болгаш бүгү үнелиг эт-чүүлдерин күш-биле былаап ап турарлар.

Англи солдаттарның кырганнарны, херээженнерни база чаш-ургларны араатанзыы-биле өлүрүп, үптеп дээрбедеп турар дугайын солуннар дыннадып турар.

Англи шериглериниң немелде кезектериниң Египетте чаа келиишкининиң дугайын солуннар база дыннадып турар.

«Аль-Ахрам» солуннуң корреспондентизиниң Исмаилиядан дыннадып турары болза, англи боо-чепсектиг күштериниң катыжыышкыны болза, Гебель Мариенде туруп турар египет армияның медээ хураар херекселин эжелеп алырын оралдашкан.

(СЭТА).

Харыысалгалыг редакторнуң оралакчызы Д. О. БЕГЗИ.

Польшада улус өөредилгезинин чедиишкини

ВАРШАВА. Польшада улус эргечагыргазы чоннуң культурлуг деңнелин бедиринге улуг ажылдарны чорудуп турар. Бо чылдың төнчүзүнде чуртка бижик билбес чорук долузу-биле узуткатынган турар. Ам 13 воеводстволарда бижик билбес чорук узуткатынган.

Бижик билбес чорукту узуткаарының курстарындаь аңгыда бүгү чуртта улуг улустарның кежээки школаларының четкизи тургустунган.

1949—1950 өөредилге чылында Польшаның көдээ суурларынга улуг улустуң чүгле тос чеди чыл школалары турган. Эрткен өөредилге чылында ол школаларның саны 202 чедир өскен. Бо чылын көдээлерде улуг улустуң 311 кежээки школалары, 1708 белеткел курстары ажылдап турар болгаш ында 60 муң кижи өөренип турар.

(СЭТА).

Кореяда болуушкуннар

Улустуң армиязының Кол командылалының дыңнадыы

ПХЕНЬЯН. Октябрь 26-да Кореяның Улус Демократтыг Республиказының Улустуң Армиязының Кол командылалының медээлеп турары болза, Кореяның Улустуң Армиязы кыдат улус эки-турачыларының отрядтарының сырый деткимчези-биле сентябрь 25-тен октябрь 25-ке чедир үенин дургузунда америк-англиниң атакалап турар шериглеринге болгаш лисынманчы армияга күштүг согуушкуннарны таварыштырып, ооң-биле кады оларның бурунгаарлаашкынныг чоруун болдурбайн турар. Дайзын дириг күш-биле болгаш техника талазы-биле улуг чидириглерге таварышкан.

(СЭТА).

Кореяда тайбынчыдылга чугаалажыышкыннарының дугайында

ПЕКИН. Синьхуа агентилелиниң корреспондентизиниң Кэсондан медээлеп турары болза:

Кореяның Улустуң Армиязының болгаш кыдат улус эки-турачыларының төлээлекчилери ийи таланың харылзаа офицерлериниң аразында чеңдип алдынган моон адаанда киирген дугуржулгаларны парлаан:

Ийи таланың харылзаа офицерлери моон адаанда айтырыгларның талазы-биле бот-боттарын удур-тедир билишкеннер:

1. Дугуржулгада киирип турары «чепсектиг күштер» деп сөс чүгле кайы бир таланың хыналдазында ийикпе, азы ажыы-биле болгаш чажыды-биле албадалында туруп турар чепсектиг кезектерге болгаш чепсегленген бөлүк кижилерге хамааржып турар. Кажан ийи таланың кады истеп хыналдазы чөңгээлиг чорукту кылганнарның кайы бир таланың хыналдазында турар ийикпе, азы ажыы-биле болгаш чажыды-биле ол таланың үндүрүп турарын шыныы-биле илередир болза, ол тала чөңгээлиг чорукту кылганындан ойталавас ужурлуг.

2. Бо дугуржулганы үрээнинин дугайында дыннатына бээр таварылганы истеп хынаарын харылзаа офицерлериниң моон мурнунда практикалап турганы ышкаш истелгени чорудар.

3. Төлээлериниң тайбынчыдылга дугайында чугаалажыышкыннарны катап эгелээринге хамаарышкан айтырыг талазы-биле харылзаа офицерлериниң моон мурнунда чеңдип алдынган дугуржулга чугаалажыышкыннарның чоруп турарының бүгү дургузунда бадыткатынган турар ужурлуг ниити хемчеглериниң дугуржулга төлевилелиниң таарышкан кезээ болур.

4. Тайбынчыдылга дугайында чугаалажыышкыннарның айыыл чок чоруун хандырарының дугуржулгазын ийи таланың төлээлери бадылаан соонда ол дугуржулга-биле моон мурнунда чеңдип алдынган айыыл чок чоруктуң хандырылгазының дугуржулгазы болгаш Кэсонда чугаалажыышкыннар болур черге база хамаарышпас зонага хамааржып турар дугуржулга солутуган турар.

5. Агаарның байдалындан азы техник талазы-биле болдурбайн барып болбас чылдагааннардан аңгыда ийи таланың шериг самолёттары Паньмыньчжоньда чугаалажыышкыннар болур районнуң кырынга ушпас ужурлуг, Катышкан Нацияларның шериг самолёттары Кэсон районнуң кырынга болгаш Кэсондан Паньмыньчжоньда чугаалажыышкыннар болур районче баар орук районунуң кырынга ушпас; Кореяның Улустуң Армиязының болгаш кыдат улус эки-турачыларының шериг самолёттары Муньсань районнуң кырынга болгаш Муньсаньдан Паньмыньчжоньда чугаалажыышкыннар болур районче баар орук девискээринин кырынга ушпас.

(СЭТА).

☆ ☆ ☆

ПЕКИН. Ийи таланың төлээлериниң аразында чугаалажыышкыннарны катап эгелээриниң дугайында айтырыг талазы-биле ийи таланың харылзаа офицерлериниң аразында дугуржулганы Кореяның Улустуң Армиязының болгаш кыдат эки-турачыларның төлээлериниң парлап үндүргенин Синьхуа агентилелиниң корреспондентизи моон адаанда медээлеп турар:

1. Төлээлериниң аразында чугаалажыышкыннарның катап эгелээриниң тодаргай чери, капсырлаштырган картада айтып турары ёзугаар Паньмыньчжоньниң кыдыында туруп турар.

2. Чугаалажыышкыннарның болур району чугаалажыышкыннарның болур чериниң төвү-биле катай капсырлаштырган картада айытканы ёзугаар 1000 ярд радиустуг дөгерик хевирлиг болур.

3. Ийи таланың кандыг-даа чепсектиг күштери, бүгү турум болгаш турум эвес кезектер база өске-даа кургаг черниң чепсегленген кезек бөлүк кижилери, шериг-далайның болгаш шериг-агаар күштери катай чугаалажыышкыннарның болур чериниң районунга, үстүнде тускайлап көрдүнген кызыгаарга удур кандыг бир чөңгээлиг чоруктарны чорутпас.

4. Доктаамал тургускан шериг полициязындан аңгыда ийи таланың чепсектиг кижилериндеи кымны-даа чугаалажыышкыннарның болур районунга турарын чөпшээревес. Ийи таланың томуйлатырган офицерлери чугаалажыышкыннарның болур районунуң айыыл чок чоруун болгаш корум-чурумун камгалаарының харыысалгазын кады харыылап камгалаар. Кажан төлээлер чугаалажыышкыннарның болур районунга туруп турар үеде ол хүлээлгелерни күүседиринге дузалаары-биле кайыдаа тала ийи офицерлерден болгаш 15 солдаттардан тургустунган шериг полициязын хандырып бээр. Кажан чугаалажыышкыннарның болур районунга төлээлер болгаш кежигүннер чок турар үеде чугаалажыышкыннарның болур районунга кайы-даа таланың бир офицери болгаш 5 солдаттары ол черни камгалаар албан эртирер. Шериг полициялары үүгле чиик чепсек-биле, а эң ылаңгыяда: пистолеттер, винтовкалар болгаш карабиннер-биле чепсегленген болур.

5. Ийи таланың төлээлери болгаш оларның кежигүннери Паньмыньчжоньда чугаалажыышкыннарның болур районунга хостуу-биле кирер болгаш хостуг ыңай бээр чоруур эргелиг болур. Кайы-даа таланың төлээлериниң кежигүннериниң саны төлээлерниң баштыңнарының тургускан ёзугаар болур.

6. Чугаалажыышкыннарга болгаш чугаалажыышкыннарның болур районунга хамаарышкан хандырылга, харылзаа болгаш эрге-чагырга айтырыглары ийи таланың харылзаа офицерлериниң дугурушканы ёзугаар болур. Кореяның Улустуң Армиязының болгаш кыдат улус эки-турачыларының төлээлери төлээлериниң хуралының болур черинге таарымчалыг бажыңны тургузары-биле болгаш чугаалажыышкыннарның болур чериниң бажыңын дериириниң талазы-биле харыысалгалыг болур. Үстүнде бо айытынганындан аңгыда ийи таланың төлээлери хандырылгабиле боду тускай хандыртынар.

7. Ийи таланың бүгү чепсектиг күштери, турум болгаш турум эвес кезектер болгаш кургаг черниң чепсегленген бөлүк кижилери, шериг-далай болгаш шериг-агаар күштерин катай Кэсонда орук белдиринде төвү-биле катай үш муң ярд радиустуг төгерик хевирлиг районга удур, КНО-нуң чепсектиг күштериниң төлээлериниң лагери, капсырлаштырган картада айыткан төвү-биле үш муң ярд радиустуң төгерик хевирлиг районга удур болгаш Кэсон, Паньмыньчжонь, Муньсань аразында оруктуң ийи талаларынче 200—200 метр черниң районунга удур кандыгдаа хевирниң чөңгээлиг актыларындан тыртылар апаар.

8. Төлээлериниң аразында чугаалажыышкыннарны катай эгелээриниң хүнүн болгаш шагын ийи таланың харылзаа офицерлериниң дугуржулгазы-биле доктаадыр.

КНО-нуң чепсектиг күштериниң харылзаа офицерлериниң кол офицери **КИННИ**.

1951 чылдың октябрь 22. Паньмыньчжонь, Корея.

(СЭТА).

Германияның чаңгыс эви дээш!

БЕРЛИН. Дюссельдорфтан АДН агентилелиниң дамчыдып турары болза, чоокку хүннерде тайбың дээш демиселчилерниң барыын-герман комитеди Германияның Демократтыг республиказының улус палатазының чаа саналын онза хуралга чугаалажып көрген. Хуралдың 130 ажыг киржикчилери медеглелди үүлдүг деп көргеннер, ук медеглелде ниити-герман чөвүлел хуралды чыылдырарын байырлап турар. Барыын-герман шеригни тургузар дугайында барыын талакы күрүнелериниң дээди комиссарлары-биле Аденауэрниң чажыт чугаалажыышкыннарынга удурланганын илередип турар чагааны чаңгыс эп-сеткилдиг хүлээп алган.

(СЭТА).

Тайбыңның Пактызы дээш!

ИРАН

ТЕГЕРАН. Тайбың талалакчыларының иран ниитилелиниң секретариадының «Мослахот» солунга парлаан медээзи ёзугаар алырга, беш улуг күрүнелериниң аразынга Тайбыңның Пактызын чарар дугайында Тайбыңның Бүгү-делегей Чөвүлелиниң Кыйгырыының адаанга Иранда 1.940.253 кижи аттарын салган. Тегеранда 504 муң, Исфаганда — 89 муң, Тавризте— 37 муң ат салыышкыны чыгдынган.

(СЭТА).

ГОЛЛАНДИЯ

ГААГА. Тайбың талалакчыларының голланд чөвүлелиниң медээлээни болза, беш улуг күрүнелериниң аразынга Тайбыңның Пактызын чарар дугайында Тайбыңның Бүгү-делегей Чөвүлелиниң Кыйгырыының адаанга 350.154 голландылар аттарын салган. Ат салыышкынының чыылдазы үргүлчүлеп турар.

(СЭТА).

ФИНЛЯНДИЯ

ХЕЛЬСИНКИ. Сөөлгү медээлер ёзугаар алырга, беш улуг күрүнелериниң аразынга Тайбыңның Пактызын чарар дугайында Тайбыңның Бүгү-делегей Чөвүлелиниң Кыйгырыының адаанга Финляндияда 530 муң ат салыышкыны чыгдынган.

Кыйгырыг алаанга ат салыышкыны үргүлчүлеп турар.

(СЭТА).

ИНДИЯ

ДЕЛИ. Беш улуг күрүнелериниң аразынга Тайбыңның Пактызын чарар дугайында Тайбыңның Бүгү-делегей Чөвүлелиниң Кыйгырыының адаанга ат салыышкыннары бүгү Индияда чоруп турар. Тайбыңның черчер чөвүлелдери тайбың дээш демиселчилериниң конференцияларын организастап турар. Чөөн Пенджаб можуда тайбың чөвүлелиниң чыылдырганы шак ындыг конференция Джалландар хоорайга болуп эрткен. Ол конференцияже можуга чыгдынган бүгү ат салыышкыннарының барык-ла чартык кезии хире—73 муң ат салыышкыннарын чыгган эң эки ат чыыкчылары 27 кижи чалаарган.

АРГЕНТИНА

МОНТЕВИДЕО. «Вердар» солуннуң медээлеп турары болза, тайбың талалакчыларының национал конгрезинге идепкейлиг белеткелдер Аргентинада чоруп турар. Конгресске муң төлээлер киржир. Медеглелде айтып турары болза, хүн-бүрүнүң кадыг-шыңгыы хемчеглери болуп турза-даа, Аргентинада тайбың талалакчылары беш улуг күрүнелериниң аразынга Тайбыңның Пактызын чарар дугайында Тайбыңның Бүгү-делегей Чөвүлелиниң Кыйгырыының адаанга ат салыышкыныңың кампаниязы калбарып турар. Конгресстиң ажытынарынга чедир олар ийи миллион ат салыышкынын чыыр деп турарлар.

(СЭТА).

Египетте болуушкуннар дугайы

КАИР. «Аль-мысри» солуннуң медеглеп турары болза, хандырылга министерствозунуң узамдыгыышкынның чөвүлээшкининиң соонда аъшчемни ийикпе, азы өске-даа бараанларның садыкчыларының Суэц каналдың зоназында турар англи шериглер-биле эптежип катыжар чоруктарын болдурбас дээш ооң министерствозу амдыгааштан эгелеп чугула хемчеглерни алыр дээрзиниң дугайын хандырылга министри Ахмед Хамзабей медеглээн.

(СЭТА).

Тыва областың национал театрының 1951—52 чылдарда кышкы сезонунуң ажыдыышкыны ноябрь 1—2-де болур

Сезоннуң ажыдыышкыны Треневтиң **«ЛЮБОВЬ ЯРОВАЯ»** деп 5 көжегелиг шиизи-биле эгелээр. Ук шиини РСФСР-ниң алдарлыг артизи И. С. Забродин тургускан. Режиссёру Н. В. Стаховский. Хөгжүм аяннаштырылгазы композитор С. Ф. Кайданныы. Чурукчулары С. К. Ланзыы биле А. М. Базлов. Шииде театрның бүгү составы киржип турар.

Октябрьниң 26-дан эгелээш билеттерни баш удур садып эгелээн. Касса кежээкиниң 5 шактан 9 шакка чедир ажык турар.

Театрның дирекциязы.

РЕДАКЦИЯНЫҢ АДРЕЗИ: Кызыл Щетинкин кудумчузу, бажың 7. ТЕЛЕФОННАРЫ: Харыысалгалыг редакторнуң 3—62; харыысалгалыг редактор нуң оралакчызының, партия амыдыралының, культура, литература болгаш уран-чүүл илдистериниң—3—88; харыысалгалыг секретарының, пропаганда болгаш агитация, көдөө ажыл-агый, үлеемүр болгаш транспорт, чаа илдистериниң—3—68; иштики информация, бухгалтериниң—3—65.

К01853

Өөлүүгеонкуң типографиязы